

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA
OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Václav Outrata

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PRÁVA

Práva a povinnosti statutárního orgánu akciové společnosti

Rights and obligations of the statutory body of a joint stock company

Student: Václav Outrata

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.

Ostrava 2012

Zadání bakalářské práce

Student:

Václav Outrata

Studijní program:

B6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

6208R011 Ekonomika a právo v podnikání

Téma:

Práva a povinnosti statutárního orgánu akciové společnosti
Rights and Obligations of the Statutory Body of a Joint Stock Company

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika akciové společnosti
3. Statutární orgán akciové společnosti
4. Práva statutárního orgánu a jeho členů
5. Povinnosti statutárního orgánu a jeho členů
6. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

ČERNÁ, Stanislava. *Obchodní právo. 3. akciová společnost*. Vyd. 1. Praha: Aspi, 2006. 360 s. ISBN 80-7357-164-1.

DĚDIČ, Jan, Radim KŘÍŽ a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Akciové společnosti*. 5. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. 769 s. ISBN 80-7179-733-2.

RADA, Ivan et al. *Jednatelé s. r. o. Představenstvo a. s.* 2. doplněné aktualizované vydání. Praha: Linde, 2004. 199 s. ISBN 80-86131-55-6.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Pavel Severin**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

JUDr. Bohuslav Halfar
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím literatury, kterou uvádím v přiloženém seznamu.“

V Ostravě 11. 5. 2012

.....

Václav Outrata

Poděkování

Děkuji JUDr. Ing. Josefu Šilhánovi, Ph.D. za cenné rady, čas a ochotu při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	8
1. Charakteristika akciové společnosti	10
2. Statutární orgán akciové společnosti	12
2.1. Základní vymezení pojmu statutární orgán	12
2.2. Obsazení představenstva	12
2.3. Způsobilost k výkonu funkce	12
2.4. Vznik a zánik funkce člena představenstva	13
2.5. Smlouva o výkonu funkce člena představenstva	14
2.5.1. Obvyklé náležitosti smlouvy o výkonu funkce	15
2.6. Představenstvo a jeho umístění v organizační struktuře a.s.	16
2.6.1. Vztah valné hromady k představenstvu	17
2.6.2. Vztah dozorčí rady a představenstva	17
2.6.3. Vztah představenstva k managementu společnosti	18
3. Působnost a povinnosti představenstva akciové společnosti	19
3.1. Obchodní vedení společnosti	19
3.1.1. Pověření obchodním vedením aneb souběh funkcí	20
3.1.2. Zabezpečení řádného vedení účetnictví	21
3.1.3. Další povinnosti spadající do obchodního vedení společnosti	21
3.2. Jednání jménem akciové společnosti	22
3.3. Povinnosti představenstva jako kolektivu	24
3.3.1. Povinnost zvolit předsedu představenstva	25
3.3.2. Povinnost pořizovat zápis o průběhu zasedání představenstva	25
3.3.3. Informační povinnost	26
3.3.4. Povinnost rozhodovat o nakládání s rezervním fondem	27

3.3.5.	Povinnost svolat či odvolat valnou hromadu	27
3.3.6.	Povinnost zajistit zápis z valné hromady	27
3.3.7.	Povinnosti představenstva spjaté s obchodním rejstříkem	28
3.3.8.	Povinnost podat insolvenční návrh v případě úpadku	28
3.4.	Povinnosti členů představenstva akciové společnosti	30
3.4.1.	Péče řádného hospodáře	30
3.4.2.	Porušení péče řádného hospodáře	32
3.4.3.	Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti aneb povinnost loajality	33
3.4.4.	Povinnost osobního výkonu funkce	33
3.4.5.	Povinnost mlčenlivosti	34
3.4.6.	Zákaz konkurence.....	34
3.4.7.	Porušení zákazu konkurence	35
3.4.8.	Konflikt zájmů.....	36
3.4.9.	Zákaz nekalé soutěže	36
3.4.10.	Porušení zákazu nekalé soutěže	37
3.5.	Odpovědnost vůči společnosti	38
3.5.1.	Odvolání člena představenstva	38
3.5.2.	Neposkytnutí finančního plnění	38
3.5.3.	Smluvní pokuta.....	39
3.5.4.	Náhrada škody	39
3.5.5.	Pojištění odpovědnosti	40
4.	Práva členů představenstva akciové společnosti	41
4.1.	Odměňování členů představenstva	41
4.1.1.	Odměny	41
4.1.2.	Bezplatný výkon funkce	42
4.1.3.	Obvyklá odměna.....	42

4.1.4.	Rozhodnutí valné hromady o odměňování.....	42
4.2.	Náklady vynaložené při výkonu funkce člena představenstva	43
4.3.	Tantiémy	43
4.3.1.	Podmínky pro vyplacení tantiém.....	44
4.4.	Odstupné	44
4.4.1.	Finanční kompenzace za dodržení zákazu konkurence.....	45
4.5.	Právo na informace	46
5.	Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)..	47
5.1.	Změny týkající se představenstva akciové společnosti.....	47
	Závěr.....	50
	Seznam literatury.....	52
	Seznam zkratk.....	55
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	56

Úvod

Práva a povinnosti statutárního orgánu akciové společnosti jsou vždy předmětem zájmu jak akcionářů společnosti, tak i samotných členů tohoto orgánu. V mnoha případech dochází k tlaku akcionářů na usměrňování činnosti členů představenstva, ale současně i ke hrubému porušování povinností ze strany osob zvolených do tohoto orgánu. Představenstvo je oprávněno ze zákona činit často velmi zásadní rozhodnutí týkající se především obchodního vedení společnosti, které s sebou nese velká rizika, zvláště pak v současné situaci, kdy každé případné selhání může znamenat zánik společnosti a konec podnikatelských vizí. Za případné neúspěchy společnosti nese odpovědnost představenstvo, kterému tak vzniká odpovědnost za porušení svých povinností, ať už zákonných či uvedených ve vnitřních předpisech společnosti.

Na základě konzultací s vedoucím práce, jsme se rozhodli poněkud poupravit strukturu této práce, tak, aby byla celá práce přehlednější a dostalo se na problematiku, o kterou jde především.

Cílem práce je podrobně rozebrat problematiku práv a zejména povinností představenstva akciové společnosti. K pochopení souvislostí týkajících se této problematiky je nutné se seznámit i se základní terminologií používanou při vzniku, řízení a případném zániku akciové společnosti. Rovněž je nutná i znalost běžně používaných termínů souvisejících s řízením společnosti, mezi které jistě patří pojmy tvorba základního kapitálu a rezervního fondu, valná hromada, akcionář a také dozorčí rada.

Hlavní pozornost je však věnována popisu povinností a následně práv statutárního orgánu. Jejich výčet by měl přinést komplexní pohled na danou problematiku a to z rozličných úhlů pohledu, které vychází jak z dosud publikovaných prací, tak i z vydané judikatury Nejvyššího soudu týkající se dané problematiky.

První část třetí kapitoly je věnována vymezení působnosti představenstva společnosti, mezi které patří obchodní vedení společnosti a jednání jménem společnosti. Zejména pojem obchodní vedení se rozšířil o možnost pověřit obchodním vedením i třetí osoby. Tato eventualita je účinná od 1. 1. 2012. Další část kapitoly je rozdělena na povinnosti, které má představenstvo jako kolektivní orgán, a na povinnosti jednotlivých členů představenstva. Poslední část kapitoly se zabývá vznikem odpovědnosti za porušení povinností členů představenstva.

Nemalá pozornost je věnována i právům člena statutárního orgánu, především těm, která jsou spojena s odměňováním za výkon funkce člena představenstva.

Vzhledem k chystané rekodifikaci obchodního práva je zájem poslední kapitoly upřen ke změnám, které se budou týkat akciové společnosti, zejména pak jejího statutárnímu orgánu. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zkráceně zákon o obchodních korporacích) je druhou částí rekodifikace soukromého práva a úzce navazuje na návrh občanského zákoníku.

1. Charakteristika akciové společnosti

Obchodní zákoník charakterizuje akciovou společnost jako obchodní společnost, jejíž základní kapitál je rozdělen na určitý počet akcií o stanovené jmenovité hodnotě. Akciová společnost odpovídá celým svým majetkem a akcionáři za závazky společnosti neručí (§154 odst. 1 ObchZ).

Akciová společnost je kapitálovou obchodní společností. Kapitálovou společností je ta společnost, u které převažuje prvek majetkový nad prvkem osobním. Podstatný je tedy majetkový vklad společníka do základního kapitálu obchodní společnosti, nikoli osoba společníka.

Výše základního kapitálu akciové společnosti musí odpovídat součtu jmenovitých hodnot akcií, které společnost vydala. Minimální výše základního kapitálu je formulována v §162 odst. 3 ObchZ. Základní kapitál společnosti založené s veřejnou nabídkou akcií musí činit alespoň 20 000 000 Kč a základní kapitál společnosti založené bez veřejné nabídky akcií musí činit alespoň 2 000 00 Kč.

Akciová společnost se nejčastěji zakládá za účelem podnikání, a tedy i k tvorbě zisku. Nicméně nemusí být založena pouze za tímto účelem, předmětem činnosti akciové společnosti může být například obecně prospěšná činnost, nevýdělečná činnost v oblasti vzdělávání a podobně. Avšak i akciová společnost založená za jiným účelem, než je podnikání, musí být zapsaná v obchodním rejstříku. Dle obchodního zákoníku je tedy podnikatelem každá akciová společnost (§2 odst. 2 ObchZ).

Akciová společnost je v porovnání s ostatními obchodními společnostmi typická svou složitou a podrobnou organizační strukturou. V České republice je v současné době možné založit si dva různé druhy akciových společností. První z nich je akciová společnost (a.s.), která je objektem zájmu této práce a druhou je evropská společnost (SE – societas Europaea). Evropská společnost je ve své podstatě akciovou společností, používá stejný princip fungování a v mnohém se řídí místně příslušným právem pro akciové společnosti, národnímu právu jsou pak nadřazena ustanovení Nařízení Rady ES o evropské společnosti.

Akciové společnosti jsou optimální volbou pro správu a provoz velkých podniků, jejichž podnikání vyžaduje dlouhodobé a návratné investice. [4 str. 264]

Výhodou akciové společnosti oproti ostatním právním formám podnikání je vyšší věrohodnost a prestiž vůči obchodním partnerům a potenciálním zákazníkům. Prestiž této právní formy podnikání je způsobena výší základního kapitálu. Další výhodou spočívá bezesporu ve volné vazbě akcionáře ke společnosti. I když má akcionář povinnost vložit do společnosti určitý vklad, může se kdykoliv rozhodnout, že se svého členského poměru převodem akcie zbaví, a jednoduchým prodejem své akcie provést změnu vlastníků společnosti. Společnost má možnost dalším upisováním akcií zvyšovat svůj základní kapitál a tím využít vlastní kapitálové síly k hospodářské expanzi. Další výhodou je možnost pružně investovat do koupě akcií prosperujících nebo hospodářsky slibných společností, a tak akumulovat vlastní majetek a chránit jej před inflací. [4 str. 264] Akcionáři navíc vůbec neručí svým majetkem za závazky společnosti v průběhu jejího trvání a po jejím zániku ručí omezeně.

Jako nevýhoda se může pro potenciální podnikatele jevit složitá organizační struktura a komplikované založení akciové společnosti. Dále také důsledné oddělení akcionářů jako podílníků a v důsledku toho i vysoká autonomizace profesionalizovaného managementu, který může sledovat více své zájmy, než zájmy akcionářů. Možnou nevýhodou je také riziko vzniku vysoké byrokratizace ve správě a řízení společnosti a jejích důsledků, a v rámci toho např. nebezpečí nepružných reakcí na změny tržního klimatu, celkové těžkopádnosti při rozhodování...[4]

2. Statutární orgán akciové společnosti

2.1. Základní vymezení pojmu statutární orgán

Představenstvo je statutárním orgánem akciové společnosti a jako takové, má oprávnění jednat jménem právnické osoby ve všech záležitostech společnosti. Jinými slovy řečeno, představenstvo rozhoduje o všech záležitostech společnosti, které nejsou zákonem nebo stanovami stanoveny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady. [4 str. 294]

Za představenstvo jedná jménem společnosti navenek každý člen představenstva, nevyplyvá-li ze stanov společnosti něco jiného (§191 odst. 1 ObchZ). Stanovy společnosti mohou zužovat či rozšiřovat působnost představenstva. Přitom není vyloučeno, aby samo představenstvo převedlo část své působnosti na jiné orgány (poradní výbory) nebo osoby (zaměstnance) [8].

2.2. Obsazení představenstva

Představenstvo je orgán volený a odvolávaný valnou hromadou. Společnost si může určit ve stanovách, že členy volí a odvolává dozorčí rada, způsobem v nich uvedeným (§194 odst. 1 ObchZ). Ke zvolení či odvolání členů představenstva stačí prostá většina hlasů přítomných akcionářů. Je to orgán, který je kolektivní, nejméně tříčlenný. Výjimkou jsou společnosti s jediným akcionářem, v nichž lze mít i představenstvo s jedním nebo dvěma členy. [4 str. 295] Maximální počet členů stanoven není, společnost tedy není limitována žádnou horní hranicí. Dle §173 odst. 1 písm. g) ObchZ musí být počet členů uveden ve stanovách společnosti a musí být konkrétní, tedy nesmí připouštět žádné pochybnosti. V čele představenstva akciové společnosti stojí předseda, který je volen členy představenstva. Každý člen představenstva má jeden hlas, pokud nastane rovnost hlasů, rozhoduje hlas předsedajícího [8].

2.3. Způsobilost k výkonu funkce

Členem představenstva akciové společnosti se stane pouze ta osoba, která splňuje podmínky dle § 194 odst. 7 ObchZ. Osoba, která je způsobilá k výkonu funkce, musí být starší 18 let, bezúhonná, plně způsobilá k právním úkonům, nesmí u ní nastat překážka k provozování

živnosti, nesmí být zároveň členem dozorčí rady téže společnosti (dle § 200 odst. 4 ObchZ) a nemůže být také zároveň prokuristou téže společnosti.

Za bezúhonnou osobu se dle usnesení § 6 živnostenského zákona nepovažuje ta osoba, která spáchá trestné činy v souvislosti s podnikáním nebo s předmětem podnikání a je pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin. Pokud tedy trestný čin nesouvisí s podnikáním nebo s předmětem podnikání, je daná osoba považována za bezúhonnou osobu.

2.4. Vznik a zánik funkce člena představenstva

Do funkce jsou členové představenstva ustavováni volbou. Valná hromada je podle obecné úpravy (§ 194 odst. 1 ObchZ) oprávněna volit členy představenstva. Stanovy společnosti mají možnost určit, že členy představenstva může volit místo valné hromady dozorčí rada. V takovém případě ale musí být ve stanovách zároveň uvedeno, jakým způsobem dozorčí rada volbu uskuteční. [4 str. 296]

Členství v představenstvu může vzniknout ještě dvěma možnými způsoby. Prvním z nich je kooptace (§194 odst. 2). V tomto případě se postupuje tak, že představenstvo, jehož počet členů zvolených valnou hromadou neklesl pod polovinu, jmenuje náhradní členy do nejbližšího zasedání valné hromady. Tento postup však musí připouštět stanovy.

Poslední možností je poněkud specifická metoda, kdy členy představenstva jmenuje soud. Takový případ nastává, jestliže skončí funkční období dosavadním členům představenstva a příslušný orgán neobsadí takto uvolněné místo v představenstvu do tří měsíců, v důsledku čehož není představenstvo schopno se usnášet. Soud tak může učinit na návrh osoby, která osvědčí právní zájem. Osobami, které osvědčí právní zájem, se obvykle rozumí akcionáři, členové dozorčí rady, věřitelé nebo zaměstnanci. [7 str. 26]

Každý člen představenstva akciové společnosti musí být zapsán v obchodním rejstříku. Funkční období členů představenstva určují stanovy společnosti, délka tohoto období ale nesmí přesáhnout pět let (§ 194 odst. 1 ObchZ).

K zániku funkce může dojít několika způsoby. Samotný člen představenstva může dle § 66 odst. 1 ObchZ z funkce odstoupit z jakéhokoliv důvodu nebo i bez udání důvodu. V tomto případě má jedinou povinnost, a to oznámit tento svůj počín představenstvu nebo dozorčí radě nebo valné hromadě. Člen představenstva, který oznámí své odstoupení na zasedání

příslušného orgánu, končí svůj výkon funkce uplynutím dvou měsíců po takovém oznámení, pokud neschválí příslušný orgán jiný časový úsek. Tímto ustanovením se společnost chrání před případnou nezodpovědností členů představenstva, aby nemohli svůj výkon funkce ukončit prakticky ihned po oznámení na zasedání představenstva společnosti, čímž by se společnosti mohla dostat do značných problémů. [2 str. 463]

Dalším způsobem je odvolání z funkce, což je velmi obvyklý způsob zániku funkce. Zákonná úprava dává pravomoc valné hromadě (případně dozorčí radě v případě určení stanov) kteréhokoli člena představenstva akciové společnosti odvolat kdykoliv a z jakéhokoli důvodu a i bez udání důvodu.

Funkce člena představenstva také zaniká volbou nového člena. Jeho členství může zaniknout také až po uplynutí dodatečné tříměsíční lhůty, která je nad rámec jeho funkčního období (§ 194 odst. 2 ObchZ). Takto umožňuje zákon akciové společnosti zvolit či jmenovat na místo odcházejícího člena představenstva nového člena, aniž by byl zastaven chod v tomto orgánu.

Důvodem pro zánik funkce mohou být ještě smrt, ztráta podmínek či předpokladů pro výkon funkce a zánik společnosti. [1 str. 260]

2.5. Smlouva o výkonu funkce člena představenstva

Uzavírání smluv o výkonu funkce sice není povinností akciové společnosti, ale je více než vhodné tuto smlouvu doporučit všem společnostem.

Smlouva o výkonu funkce napomáhá vymezení vzájemných vztahů mezi statutárním orgánem na straně jedné, a akciovou společností na straně druhé. [14] Je to velmi účinný prostředek, jak zabránit neshodám a sporům uvnitř společnosti týkajících se zejména struktury odměňování a konkrétní výše odměn jednotlivých členů představenstva za výkon funkce. Uzavření smlouvy musí být písemné.

Jelikož je k uzavírání smlouvy o výkonu funkce oprávněn statutární orgán společnosti, stanovuje obchodní zákoník (§ 66 odst. 2 ObchZ) povinnost schválení celého obsahu smlouvy valnou hromadou akciové společnosti. Nestačí tedy pouze udělení souhlasu k uzavření smlouvy s určitou osobou, ale je to právě obsah smlouvy, který musí být zkoumán a odsouhlasen. [14] Toto opatření by mělo zabránit případným střetům zájmů, aby samotné představenstvo nerozhodovalo o tom, jaké plnění mají od společnosti obdržet.

Pokud ale členy představenstva volí dozorčí rada, pak také schvaluje smlouvy o výkonu funkce (§ 194 odst. 1 ObchZ). Rozhodování o odměňování však bude nadále příslušet valné hromadě.

V zahraniční literatuře se pro smlouvu o výkonu funkce často používá termín service contract. Někdy se také hovoří o smlouvě manažerské, která již svým označením evokuje řídicí úroveň, kterou upravuje. [14]

Vztah mezi společností a členem představenstva je ryze obchodně právní povahy, tudíž se na něj nevztahují pracovně právní předpisy. [15] To ostatně dokládá i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4028/2009 „...*funkce statutárního orgánu společnosti není druhem práce ve smyslu ustanovení § 29 odst. 1 písm. a) zák. práce a vznik a zánik tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy...*“ Smlouva o výkonu funkce je samostatným smluvním typem – nepojmenovanou smlouvou uzavíranou dle § 269 odst. 2 ObchZ.

Vznik obchodně právního vztahu však nastává v okamžiku zvolení (jmenování), uzavření smlouvy o výkonu funkce proto nemá vliv na založení tohoto vztahu.

Pokud není smlouva o výkonu funkce uzavřena, řídí se vztah mezi členem představenstva a společností přiměřeně ustanovením o mandátní smlouvě (§ 66 odst. 2 ObchZ).

2.5.1. Obvyklé náležitosti smlouvy o výkonu funkce

Zatímco forma smlouvy o výkonu funkce je zákonem jasně upravena, u obsahu smlouvy tomu tak není. Zákon neuvádí žádné povinné náležitosti této smlouvy, proto záleží výhradně na rozhodnutí smluvních stran, které otázky budou ve smlouvě řešeny. Odborná literatura k této problematice dodává, že je nepřípustné odchýlit se od kogentních ustanovení obchodního zákoníku regulujících vztah členů představenstva a společnosti. [3 str. 504] Jako příklad autor uvádí nepřijatelné omezení nebo vyloučení povinností členů představenstva pod limit daný zákonem. Rozšíření povinností nad rámec zákona ale vyloučeno není.

Ve smlouvě o výkonu funkce člena představenstva většinou nechybí podrobná úprava povinností člena představenstva vůči společnosti, které mohou obsahovat jak konkrétní povinnosti dané zákonem, tak i povinnosti, které jsou nad rámec zákona. Ve smlouvě může

být obsažena i povinnost člena představenstva vyžádat si souhlas valné hromady k určitým konkrétně vyjmenovaným úkonům.

Jako velmi užitečné se jeví zahrnout do smlouvy detailní úpravu o odměňování člena představenstva za výkon funkce, především pak formu odměňování, přesnou výši odměny nebo pravidla pro její výpočet. Stejně jako odměny tak i tantiémy pro členy představenstva jsou součástí této smlouvy.

Sjednání nadstandardního plnění různého druhu pro člena představenstva je na místě, pokud je takové plnění ve společnosti zvykem. Mezi takové plnění můžeme zařadit například poskytnutí služebního vozidla, telefonu, notebooku pro soukromé účely, úhrada pohonných hmot pro soukromé účely, příspěvek na ubytování či jazykové kurzy, příspěvek na reprezentaci, úhrada různého druhu pojištění (životní, kapitálové).

Obvyklou součástí smlouvy o výkonu funkce člena představenstva je například sjednání místa výkonu činnosti člena představenstva, úprava nároku na dovolenou, upřesnění pravidel pro náhradu účelně vynaložených nákladů, stravné, cestovné apod. [3]

Konkurenční doložka bývá velmi důležitou částí smlouvy, ve které se člen představenstva zavazuje společnosti, že se po určitou dobu zdrží jakéhokoli jednání konkurenční povahy k předmětu činnosti společnosti. Společnost se zase zavazuje vyplatit členu představenstva dohodnutou peněžitou kompenzaci. Společnost také může sjednat finanční pokutu pro případ porušení podmínek členem představenstva.

Do konečného výčtu náležitostí této smlouvy spadá otázka ukončení smlouvy. Sjednání odstupného v případě ukončení smlouvy z určitých důvodů a stanovení konečné výše a splatnosti odstupného.

2.6. Představenstvo a jeho umístění v organizační struktuře a.s.

Akciová společnost má ze zákona povinnost vytvářet tři základní orgány společnosti. Jsou to valná hromada, dozorčí rada a představenstvo. V porovnání s ostatními obchodními společnostmi má akciová společnost jednu z nejsložitějších organizačních struktur a mezi jednotlivými orgány je značný stupeň provázanosti.

2.6.1. Vztah valné hromady k představenstvu

Valná hromada je nejvyšší orgán akciové společnosti, jehož členy jsou všichni akcionáři společnosti. Je to orgán s převážně vnitřní působností. Zde se zevnitř rozhodují nejdůležitější otázky života a dalších osudů společnosti, zde se koncentrují vrcholné exekutivní i kontrolní pravomoci. [4 str. 291] Valná hromada má svou působnost vymezenou zákonem (§ 187 ObchZ) a také stanovami, které působnost valné hromady mohou pouze rozšiřovat. Vnitřními záležitostmi, o kterých valná hromada může rozhodovat, se rozumí snížení či zvýšení základního kapitálu, schválení účetní závěrky, rozhodování o dlouhodobé investiční politice apod.

Vztah mezi představenstvem a valnou hromadou je upraven § 194 odst. 4 ObchZ. Představenstvo má povinnost vůči valné hromadě řídit se zásadami a pokyny, které valná hromada schválila. To však neplatí pro pokyny, které se týkají obchodního vedení společnosti, takové pokyny nesmí dávat představenstvu nikdo.

2.6.2. Vztah dozorčí rady a představenstva

Dozorčí rada je velmi často označována jako orgán kontrolní, jelikož její základní povinností je dohlížet nad činností představenstva a nad uskutečňováním podnikatelské činnosti společnosti (§197 odst. 1 ObchZ). Zákon svěřuje dozorčí radě řadu kompetencí, které jí usnadňují práci v tomto orgánu. Jsou to oprávnění nahlížet do všech dokladů a zápisů, které se týkají činnosti společnosti, a kontrola, zda jsou účetní zápisy řádně vedeny v souladu se skutečností podle § 197 odst. 2 ObchZ. Mezi další povinnosti dozorčí rady patří přezkoumávání řádné, mimořádné a konsolidované uzávěrky.

Představenstvo má povinnost umožnit dozorčí radě nahlížet ke všem interním materiálům společnosti. Mezi tyto materiály patří zejména účetní knihy a obchodní knihy. Dále má představenstvo povinnost zodpovědět všechny případné otázky členů dozorčí rady a být jim ve všech ohledech nápomocno při výkonu funkce. [3 str. 506]

V případě, že se společnost rozhodne nabýt nebo zcizit majetek, přesahuje-li hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky, je nutné, aby členové představenstva projednali v dozorčí radě tuto

skutečnost a vyžádali si souhlas k tomuto úkonu. V případě kótovaných účastnických papírů se vyžaduje souhlas valné hromady.

Vztah představenstva k dozorčí radě je dále definován § 199 odst. 2 ObchZ, ze kterého vyplývá, že dozorčí rada určí svého člena pro zastupování před soudy a jinými orgány proti členovi představenstva. Tyto případy nastávají při střetu zájmů mezi členem představenstva a společností. [3]

2.6.3. Vztah představenstva k managementu společnosti

Dle § 73 odst. 3 zákoníku práce se vedoucími místy rozumí místa v přímé řídicí působnosti statutárního orgánu a dále pak místa v přímé řídicí působnosti vedoucího zaměstnance přímo podřízeného statutárnímu orgánu. Přitom vedoucího zaměstnance může odvolat pouze statutární orgán (v případě, kdy je zaměstnavatelem právnická osoba).

Mohou nastat dvě základní možnosti uspořádání vzájemných vztahů mezi představenstvem a managementem akciové společnosti. První možností je, že vedoucí zaměstnanci budou zároveň členové představenstva společnosti. Zde je zjevnou výhodou nemožnost vzniku kompetenčních střetů mezi managementem a představenstvem. Tím pádem jsou rozhodovací procesy společnosti velmi urychleny. [3] S tímto modelem souvisí také souběh obchodně právního a pracovního vztahu.

Další možností je rozdělení členů představenstva a managementu akciové společnosti. Zde budou vzájemné vztahy dány tak, že představenstvo bude mít za úkol určování základní linie společnosti a management její realizaci. Tento model je komplikovaný a nákladný a daleko častěji mohou vznikat kompetenční střety v důsledku nevyjasnění pravomocí. Jak dodává autor, jde o model obecně nežádoucí a ve vyspělých tržních ekonomikách se od něj dávno upustilo.

3. Působnost a povinnosti představenstva akciové společnosti

Působnost statutárních orgánů v kapitálových společnostech lze rozdělit na působnost vnitřní a vnější. V rámci vnitřní působnosti je statutárním orgánům svěřeno obchodní vedení. Dále však vykonávají i zákonem vymezené funkce, které se týkají právního postavení obchodní společnosti. Vnější působností se rozumí oprávnění statutárního orgánu činit jménem společnosti právní úkony navenek (tzv. jednateleské oprávnění). [4]

3.1. Obchodní vedení společnosti

Pojem „obchodní vedení“ obchodní zákoník neobsahuje, ale existuje mnoho definic a usnesení Nejvyššího soudu ČR, které vystihují tento pojem. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006 stanovilo, co spadá do tohoto pojmu, *„Pojem obchodní vedení zpravidla zahrnuje organizaci a řízení podniku, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví apod., jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech.“*

Další usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005 definuje obchodní vedení jako *„řízení společnosti, tj. zejména její organizování a řízení každodenní podnikatelské činnosti.“*

Jistě sem budou patřit rozhodovací pravomoci týkající se ekonomického, výrobního a organizačního úseku společnosti. V § 192 odst. 1 ObchZ je pouze uvedeno, že obchodní vedení akciové společnosti zabezpečuje představenstvo včetně řádného vedení účetnictví. Ve zbývajících částech tohoto ustanovení jsou pak zmíněny další povinnosti představenstva, které již ale nespádají do obchodního vedení společnosti. Jedním z hlavních úkolů představenstva je zajištění prosperity společnosti, která je jednoznačně vymezena koncepcí fungování společnosti vypracováním dlouhodobého strategického a podnikatelského záměru. Dále musí respektovat usnesení valné hromady, které však nesmí být v rozporu s právními předpisy a stanovami. [3 str. 468]

Zde je vidět rozdíl mezi statutárním orgánem akciové společnosti a společností s ručením omezeným. Zatímco u a.s. je uvedeno, že statutární orgán zabezpečuje obchodní vedení, u

s.r.o. je stanoveno, že obchodní vedení náleží statutárnímu orgánu (§ 134 ObchZ). Je tedy na uvážení představenstva a.s., zda zajistí obchodní činnost svými silami, anebo jej bude delegovat jinému orgánu.

3.1.1. Pověření obchodním vedením aneb souběh funkcí

Představenstvo má možnost vykonávat obchodní vedení samo, nebo jím pověřit jen své některé členy nebo osoby stojící vně představenstva (vedoucí zaměstnanci), nebo mohou pro tento účel zřídit speciální orgán. Pověřit obchodním vedením valnou hromadu či dozorčí radu není možné. Přičemž existuje samozřejmě možnost kombinovat tyto modely dle libosti a účelnosti představenstva. [15]

Novelou obchodního zákoníku, která nabyla účinnosti dne 1. ledna 2012, se problematika souběhu funkcí člena představenstva a zaměstnance velmi proměnila. Nově vytvořený § 66d ObchZ má název Pověření obchodním vedením. Statutární orgán tak má dle tohoto zákona možnost pověřit obchodním vedením osobu, která bude tyto činnosti vykonávat v pracovním poměru podle zákoníku práce. Současně novela uvádí, že vedením společnosti může být pověřen zaměstnanec, který může být současně statutárním orgánem společnosti nebo jeho členem. Pokud je tedy pověřen obchodní činností vedoucí zaměstnanec společnosti (manager), do jeho výčtu činností nebudou zahrnuty takové povinnosti, jako například účast na zasedání statutárního orgánu, rozhodování o pověření obchodním vedením, rozhodování o základním zaměření obchodního vedení společnosti ani jiné činnosti v rámci obchodního vedení společnosti, což je dle zákona výhradně začleněno do působnosti statutárního orgánu. Pokud nastane takovýto souběh funkcí, odměny či mzdu sjednává vždy valná hromada. Povinnost péče řádného hospodáře člena představenstva akciové společnosti nebude narušena, pokud představenstvo nebo jeho člen pověří obchodním vedením třetí osobu.

Odborná literatura vyjadřuje obavy před delegováním obchodního vedení na třetí osoby (vedoucí zaměstnanci, speciální orgán společnosti). Důvodem, proč je třeba před tímto způsobem varovat, je ztráta role řídicího orgánu představenstva a dále složitost při stanovení kompetencí, které budou příslušet speciálnímu orgánu společnosti a ne tedy představenstvu. Mohlo by to totiž vést k tomu, že by představenstvo mělo pouze formální roli ve struktuře orgánů akciové společnosti a veškerá moc by byla v rukou osob, které nemají co dočinění s představenstvem. [15]

3.1.2. Zabezpečení řádného vedení účetnictví

Řádné vedení účetnictví je součástí obchodního vedení společnosti. § 192 odst. 1 ObchZ výslovně přikazuje představenstvu vést účetnictví. Tato povinnost trvá ode dne vzniku společnosti (den zápisu do obchodního rejstříku) po celou dobu existence. Předložení návrhu na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty, které je také součástí § 192 odst. 1 ObchZ, musí být v souladu s § 178 ObchZ, ve kterém jsou obsaženy zásady pro vypracování tohoto návrhu. Pokud člen představenstva byl pověřen vedením účetnictví, neznamená to, že by musel vést účetnictví osobně. Řada členů představenstev nemá k vedení účetnictví nezbytné znalosti, proto by bylo nesmyslné vyžadovat od zákonodárce po členech představenstva osobní vedení účetnictví. Člen představenstva proto může pověřit vedením účetnictví osobu povolanou, která bude mít potřebnou odbornou kvalifikaci, přičemž je člen představenstva povinen vytvořit dané osobě potřebné podmínky (potřebné informace, podklady atd.)

Za výše uvedených okolností se člen představenstva nezbavuje odpovědnosti za vedení účetnictví, povinnost vést účetnictví zůstává přiřčena stále představenstvu. § 18 odst. 2 ÚčZ ukládá povinnost statutárnímu orgánu vždy účetní závěrku podepsat, až od tohoto okamžiku se uzávěrka považuje za sestavenou a právoplatnou.

Označení „řádné vedení“ účetnictví znamená dle zákona o účetnictví č. 563/1991 Sb. vést účetnictví správně, úplně, průkazně, srozumitelně, přehledně a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů.

3.1.3. Další povinnosti spadající do obchodního vedení společnosti

V praxi je někdy velmi složité určit, která rozhodnutí představenstva akciové společnosti spadají do oblasti obchodního vedení a která již ne. [2 str. 474] Shoda ohledně tohoto tématu nepanuje ani v odborné literatuře či rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Zdroj, který se vyjadřuje k této problematice, udává, že do povinnosti obchodního vedení je zahrnuta i povinnost předkládat valné hromadě ve lhůtách určených stanovami zprávu o podnikatelské činnosti a stavu jejího majetku. [2 str. 475] Tato zpráva je součástí výroční zprávy (pokud ji akciová společnost musí vypracovat dle § 20 zákona o účetnictví), která je zpracovaná podle zvláštního právního předpisu (zákon o účetnictví § 21). Zákon dále

neuvádí další podrobnosti o této zprávě, tudíž je obsah zprávy upraven stanovami společnosti. Musí se ale vždy týkat stavu a výsledků podnikatelské činnosti společnosti. [9]

Zpráva o podnikatelské činnosti by měla také zhodnotit úspěchy a neúspěchy v jednotlivých oblastech podnikání. Stanovy dále mohou předepsat termín pro předložení zprávy valné hromadě, musí ale být alespoň jednou za účetní období, tj. jednou ročně.

Výjimkou, kdy je obsah této zprávy upraven nařízením obchodního zákoníku, je případ dle § 161d odst. 5. V případě, že společnost nabude vlastní akcie nebo zatímní listy, je povinností uvést ve zprávě o stavu majetku následné údaje

- důvody nabytí akcií,
- počet a jmenovitou hodnotu akcií nabytých a zcizených v průběhu účetního období,
- počet a jmenovitou hodnotu všech akcií společnosti, které byly v majetku společnosti, a jejich podíl na základním kapitálu a to na počátku a na konci účetního období,
- součet kupních cen nakoupených a prodaných akcií za účetní období (musí být uvedeny nejnižší a nejvyšší ceny)

3.2. Jednání jménem akciové společnosti

Pojmy obchodní vedení a jednání jménem a.s (nebo jednatelské oprávnění) jsou spolu velmi úzce spjaty, a také proto jsou často špatně chápány a někdy i zaměňovány.

Velké množství rozhodnutí, která jsou přijata v rámci obchodního vedení, potřebují ke své další realizaci projev vůle směřující ke třetím osobám. Odborná literatura tyto dva pojmy vysvětluje tak, že rozhodováním představenstva o obchodním vedení se vytváří vůle společnosti, která pak může být projevena navenek právními úkony. [15] Pojem obchodní vedení je tedy brán jako tvorba vůle společnosti. Pokud se vůle společnosti projeví navenek, už se jedná o právní úkony, tedy jednání za společnost. Například rozhodnutí o nové podpoře prodeje výrobků či nové reklamě pro společnost, vyžaduje kromě organizačních předpokladů uvnitř společnosti také i uzavření smluv např. s reklamní agenturou či marketingovou společností.

Jednání představenstva je ze zákona přímo jednáním společnosti. Za společnost může jednat i zástupce. Oprávnění zástupce jednat za podnikatele může vyplývat buď ze zákona nebo rozhodnutí státního orgánu, tzv. zákonné zastoupení, nebo z dohody o plné moci, tzv. smluvní zastoupení. [10] Zástupci, který jedná za představenstvo, vzniká dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 569/2002 „...oprávnění zastupovat podnikatele jednak tak, že musí jít o osobu pověřenou určitou činností, jednak i tak, že taková činnost je činností při provozu podniku...“

Každý člen představenstva má oprávnění k jednání za společnost, pokud nevyplývá ze stanov něco jiného (§ 191 odst. 1 ObchZ). Je tedy možné určit ve stanovách, že například členové A a B jednají společně, kdežto členové C a D mohou vždy jednat samostatně apod. [3 str. 469]

Tento fakt potvrdil i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 665/2006 „Stanovy akciové společnosti buď upraví, jakým způsobem představenstvo jedná a v souladu s obecným pravidlem formulovaným ve stanovách navrhne konkrétní osoby a způsob jejich jednání k zápisu do obchodního rejstříku, nebo ve stanovách tuto otázku zakladatelé pominou, a z toho vyplýne, že jedná každý člen představenstva samostatně a na základě toho bude formulován návrh na zápis do rejstříku s konkrétními jmény členů představenstva a údajem, že každý z nich může samostatně podepisovat.“

Členové představenstva, kteří jednají jménem společnosti, a způsob, jakým tak činí, se zapisují do obchodního rejstříku (§ 192 odst. 1), tudíž k výkonu své funkce nepotřebují žádné zvláštní potvrzení zmocnění, nebo pověření.

Speciální způsob jednání v soudních řízeních je upraven v § 21 odst. 1 OSŘ, který uvádí, že jedinou osobou, která je ze zákona oprávněna jednat za akciovou společnost v soudním řízení je předseda představenstva, který je zapsaný v obchodním rejstříku. Předseda představenstva také podepisuje plnou moc pro advokáta. Jiný člen představenstva může za společnost jednat jen tehdy, kdy byl představenstvem pověřen.

Mezi další zákonné omezení jednatelského oprávnění patří situace, kdy dojde ke sporu mezi členem představenstva a společností. V případě soudního nebo jiného řízení mezi společností a členem představenstva není oprávněn jednat jménem společnosti žádný člen představenstva. Dle § 199 odst. 2 ObchZ by společnost byla zastoupena členem dozorčí rady, kterého tento kontrolní orgán společnosti sám určí.

V případě likvidace akciové společnosti upravuje způsob jednatele oprávnění obchodní zákoník v § 70.

V případě zrušení společnosti s likvidací přechází působnost statutárního orgánu na likvidátora (nebo více likvidátorů), který ale nepřebírá jednatele oprávnění v celém rozsahu, ale pouze pro úkony potřebné pro uskutečnění likvidace společnosti. Zbýlé pravomoci jsou ponechány představenstvu.

Pokud představenstvo nebo dozorčí rada nesplní povinnost uplatnit právo na náhradu škody nebo na splacení emisního kursu akcií, jsou ze zákona akcionáři oprávněni jednat v takovém případě za akciové společnosti (§ 182 odst. 2 ObchZ).

Společné jednání člena představenstva a prokuristy upravuje obchodní zákoník v § 13 odst.

1. Právnícká osoba jedná statutárním orgánem, nebo za něj jedná zástupce (prokurista). Spojka „nebo“ má v této větě vylučovací charakter. Obchodní zákoník tedy zakazuje zapsání do obchodního rejstříku jednání člena představenstva společně s prokuristou.

Prokurou zmocňuje akciová společnost prokuristu ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, kromě zcizování a zatěžování nemovitostí. Rozdíl mezi jednáním člena představenstva a prokuristy je to, co se do obchodního rejstříku zapisuje. Ačkoliv se následující usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2000 sp. zn. 7 Cmo 55/99 týká společnosti s ručením omezeným, je možné ho použít i na a.s. *„U jednatele s.r.o. se do obchodního rejstříku zapisuje způsob, jakým jedná jménem společnosti, zatímco u prokuristy se zapisuje pouze jeho podepisování za společnost (způsob, jakým činí svůj podpis), a pouze je-li prokuristů více, určuje se, zda jde o prokuru samostatnou, nebo společnou.“*

3.3. Povinnosti představenstva jako kolektivu

Následující povinnosti představenstva již do výčtu činností obchodního vedení nepatří. Tyto činnosti jsou spíše interními povinnostmi představenstva společnosti, které předepisuje zákon. Bez těchto rozhodnutí by nebylo možné zajistit správný chod společnosti. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006 *„Do obchodního vedení společnosti nenáleží ty činnosti, které jednatel (představenstvo) provádí ve vztahu k ostatním členům představenstva, či jiným orgánům společnosti, např. svolání valné hromady, neboť tyto činnosti se nedotýkají každodenní podnikatelské činnosti společnosti, a směřují spíše k výkonu práv představenstva.“*

3.3.1. Povinnost zvolit předsedu představenstva

Jelikož je představenstvo kolektivní orgán, má povinnost zvolit si ze svých řád předsedu dle § 194 odst. 3 ObchZ.

I když to obchodní zákoník neupravuje, velmi často se vedle předsedy volí také místopředseda představenstva. Volba místopředsedy by tedy měla být součástí stanov akciové společnosti. Volbu předsedy rozhoduje představenstvo většinou hlasů svých členů určenou stanovami. Pokud stanovy tuto otázku neřeší, pak se rozhoduje většinou hlasů všech svých členů. Každý člen představenstva má jeden hlas.

Obchodní zákoník neupravuje, kdo je oprávněn odvolat předsedu představenstva. Je tedy nezbytné dovodit si, komu tyto kompetence náleží. Oprávnění náleží tomu, kdo předsedu představenstva zvolil, tedy členům představenstva. [7 str. 120] Stanovy by ovšem také mohly svěřit odvolání předsedy představenstva valné hromadě.

3.3.2. Povinnost pořizovat zápis o průběhu zasedání představenstva

Podle § 195 odst. 1 je představenstvo akciové společnosti povinno pořizovat zápis o průběhu zasedání a o jeho rozhodnutí.

V zápise musí být uvedeni jmenovitě členové představenstva, kteří hlasovali proti jednotlivým rezolucím představenstva, nebo se zdrželi hlasování. Ti členové představenstva, kteří nejsou uvedeni v zápise, hlasovali pro přijetí usnesení. Dále pak musí zápis obsahovat podpisy předsedy představenstva a zapisovatele. Zapisovatelem přitom může být člen jak představenstva, tak i jiná osoba, která není členem představenstva, neurčují-li stanovy něco jiného. [9]

V zápise by také neměly chybět (ačkoliv to zákon neuvádí) program zasedání, zpráva o čem se představenstvo usneslo, stav hlasování u každého projednávaného bodu samostatně, uvedení zúčastněných a nezúčastněných členů zasedání. Člen představenstva by měl mít možnost, pokud o to požádá, aby jeho opačný názor byl zapsán do zápisu ze zasedání, protože i vyslovení takové názoru je součástí zasedání. [9] Předmětem zápisu by měly být pouze podstatné věci, a tudíž nelze tuto otázku paušalizovat, zda na to má či nemá dotýčný člen představenstva nárok [7 str. 121].

Zápis ze zasedání je velmi podstatným nástrojem v otázce odpovědnosti členů představenstva za škodu. Velmi snadno se ze zápisu zjistí, který člen představenstva porušil svou povinnost (např. jednat s péčí řádného hospodáře) právě hlasováním pro některé návrhy.

3.3.3. Informační povinnost

V případě, kdy společnost vydala akcie na jméno a stanovy neurčují den splatnosti, je představenstvo povinno zaslat akcionářům oznámení o dni splatnosti dividendy bez zbytečného odkladu po dni konání valné hromady (§ 178 odst. 9 ObchZ).

Obchodní zákoník svěřuje představenstvu také velké množství informačních povinností. Představenstvo má v souladu s § 180 odst. 1 a 3 ObchZ povinnost poskytovat informace akcionářům společnosti jen na valné hromadě. Povinností představenstva je předložit akcionáři vysvětlení záležitostí, které se týkají společnosti (nebo ovládaných společností), je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení předmětu jednání valné hromady. Akcionář tedy smí požadovat jen ty informace, které přímo souvisí s některým bodem v programu valné hromady. Informace, která je podávána akcionáři, musí být podle § 180 odst. 4 ObchZ určitá a musí poskytovat dostatečný obraz o skutečnosti.

Poskytnutí informace akcionáři může být odmítnuto, jestliže z pečlivého podnikatelského uvážení došlo představenstvo k závěru, že předání informace by mohlo společnosti přivodit újmu nebo jde o informaci důvěrnou dle zvláštního právního předpisu anebo se jedná o obchodní tajemství nebo o utajovanou skutečnost dle zvláštního právního předpisu. Takovou informaci akcionář může obdržet pouze v případě, že s jejím poskytnutím bude souhlasit dozorčí rada společnosti.

Předložení návrhu na rozdělení zisku nebo úhradu ztráty také patří do informačních povinností představenstva. Návrh musí být v souladu s § 178 ObchZ, ve kterém jsou obsaženy zásady pro jeho vypracování.

Do informační povinnosti představenstva nespadá pouze výše zmíněná povinnost, nýbrž i mnoho dalších, které mají spojitost např. s výplatou podílů na zisku, který byl valnou hromadou schválen k rozdělení akcionářům společnosti. V souvislosti s ustanovením obchodního zákoníku § 178 odst. 9 ObchZ je představenstvo povinno oznámit den výplaty dividendy, místo a způsob její výplaty, popř. rozhodný den způsobem určeným zákonem

nebo stanovami pro svolání valné hromady v případě, kdy jsou akcie společnosti kótované nebo byly vydány na majitele.

3.3.4. Povinnost rozhodovat o nakládání s rezervním fondem

Představenstvo rozhoduje dle § 217 odst. 3 ObchZ o použití rezervního fondu ve většině případů. Akciová společnost však může, oproti společnosti s ručením omezeným tuto skutečnost změnit ve stanovách společnosti. Stanovy mohou předepsat, že o použití rezervního fondu rozhoduje dozorčí rada nebo valná hromada společnosti popř. jiný orgán společnosti.

3.3.5. Povinnost svolat či odvolat valnou hromadu

Obchodní zákoník stanoví výslovně představenstvu akciové společnosti dle § 184 odst. 3 ObchZ povinnost svolat valnou hromadu. Představenstvo musí valnou hromadu svolat alespoň jednou ročně. Stanovy pak mohou uložit povinnost, aby se valná hromada svolávala častěji než pouze jednou ročně. Zákon umožňuje svolat valnou hromadu kterémukoli členu představenstva, pokud tak neučiní bez zbytečného odkladu představenstvo a zákon její svolání vyžaduje, nebo pokud představenstvo není dlouhodobě schopné se usnášet.

Odvolat nebo odložit valnou hromadu může představenstvo v souladu s § 184 odst. 7 ObchZ. Pro odvolání nebo odložení platí naprosto stejná pravidla, jako pro svolání valné hromady, to znamená, že představenstvo musí zaslat na adresu akcionářů nebo zveřejnit vhodným způsobem v jednom celostátně vydávaném periodiku (záleží na formě akcie) oznámení o odvolání či odložení valné hromady alespoň jeden týden před chystaným datem konání valné hromady. V případě, že by nebyla dodržena sedmidenní lhůta, musí společnost zaplatit akcionářům, kteří dorazili, účelně vynaložené náklady (zpravidla spojené s cestou na valnou hromadu).

3.3.6. Povinnost zajistit zápis z valné hromady

Každé jednání valné hromady musí být zaznamenáno, tuto povinnost přidělil zákonodárce představenstvu akciové společnosti dle § 189 odst. 1 ObchZ. Představenstvo má tedy povinnost dle tohoto ustanovení zabezpečit vyhotovení zápisu o valné hromadě do 30 dnů od jejího ukončení. Zápis podepisuje předseda valné hromady, zapisovatel a dva další ověřovatelé zápisu, kteří byli zvoleni.

Zápis musí obsahovat údaje o firmě a sídle společnosti, místu a době konání valné hromady, jména předsedy valné hromady, zapisovatele, ověřovatele zápisu a osob pověřených sčítáním hlasů, popis projednání jednotlivých bodů programu valné hromady, rozhodnutí valné hromady společně uvedením výsledků hlasování a možný protest akcionáře, člena představenstva či dozorčí rady, který by se týkal rozhodnutí valné hromady, pakliže to je přání protestujícího. K zápisu musí být přiloženy také případné návrhy a prohlášení předložené na valné hromadě spolu s listinou přítomných na valné hromadě.

Pokud akcionář požádá o vydání zápisu z jednání valné hromady, představenstvo má povinnost (dle § 189 odst. 2 ObchZ) vydat mu kopii zápisu i kopie všech ostatních zápisů, které byly vytvořeny za celou dobu existence společnosti.

3.3.7. Povinnosti představenstva spjaté s obchodním rejstříkem

Dle § 175 ObchZ je pouze představenstvo povinno podat návrh na zápis do obchodního rejstříku. Zákon navíc jasně vymezuje podmínku podepsání návrhu všemi členy představenstva a.s. Dle § 62 odst. 1 je nezbytné podat návrh na zápis obchodní společnosti do obchodního rejstříku do 90 dnů od založení společnosti.

Představenstvo má krom návrhu na zápis do obchodního rejstříku i povinnost podat návrh nových či změněných údajů, nebo i výmaz již nepravdivých údajů, a to bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti (§ 31 odst. 1 a § 32 odst. 3 ObchZ).

Představenstvo má dále povinnost podat návrh na zápis do obchodního rejstříku do 30 dnů v případě usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií.

3.3.8. Povinnost podat insolvenční návrh v případě úpadku

Jakékoliv povinnosti, které udává insolvenční zákon akciové společnosti, jsou spojeny s působností představenstva a.s. Insolvenčním návrhem se rozumí návrh na zahájení insolvenčního řízení u insolvenčního soudu.

Představenstvo má povinnost podat insolvenční návrh v případě úpadku.

Insolvenční zákon zná dvě formy úpadku. První je označována jako platební neschopnost a týká se všech dlužníků (dlužník má více věřitelů a není schopen plnit své peněžité závazky a má peněžité závazky po dobu delší než 30 dnů po lhůtě splatnosti). Má se za to, že dlužník

není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže zastavil platby nebo je neplní po dobu delší 3 měsíců. Toto je tzv. zjevný úpadek.

Druhá forma dopadá pouze na právnické osoby (zejména obchodní společnosti) a fyzické osoby – podnikatele a je označována jako předlužení. O předlužení jde, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku (tzv. skrytý úpadek). Předlužení je pro věřitele daleko nebezpečnější, protože věřitel vesměs nemůže znát ekonomickou situaci společnosti, může pouze odhadovat. Dnem 1. ledna 2012 došlo k zásadní změně, kdy představenstvo, kromě podání návrhu v případě tzv. zjevného úpadku, musí nově podat návrh na insolventní řízení i v případě tohoto skrytého úpadku. [17]

Podá-li představenstvo návrh opožděně v době, kdy už bude společnost bez majetku, nesou jeho členové za nesplnění povinnosti podat insolvenční návrh především civilněprávní odpovědnost vůči věřitelům.

V souvislosti se skrytým úpadkem musí odpovědné osoby sledovat aktiva a pasiva společnosti, v případě aktiv jejich tržní cenu (reálnou průměrnou cenu, za kterou lze majetek prodat v konkrétní době a u nemovitostí v daném místě). Povinnost podat insolvenční návrh vzniká v případě, že společnost má nejméně dva věřitele a hodnota aktiv je nižší než hodnota pasiv. Při stanovení hodnoty aktiv lze přihlídnout k další správě majetku společnosti nebo k dalšímu provozování podniku anebo k výnosům ze ziskového provozu podniku a to zejména v případě cyklického dosahování výnosů v určitých termínech. [16]

Úpadek akciové společnosti se řeší konkurzem, reorganizací nebo oddlužením.

Člen představenstva se může zprostit odpovědnosti, pokud prokáže, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na výši částky určené k uspokojení pohledávky, kterou přihlásil věřitel společnosti v insolvenčním řízení. Další možností, jak se může zprostit člen představenstva odpovědnosti je prokázáním skutečností, které nastaly nezávisle na jeho vůli a které nemohl odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí. Důkazní břemeno je na členu statutárního orgánu společnosti.

Představenstvo musí společně s insolvenčním návrhem předložit i seznam majetku společnosti, který je základem majetkové podstaty a musí poskytnout všestrannou součinnost insolvenčnímu správci při zjišťování majetkové podstaty. Insolvenční správce musí provést vlastní šetření o tom, zda do seznamu majetku sestaveného členem představenstva, nepatří i jiné věci (práva, pohledávky), které nebyly v seznamu uvedeny.

Proto je představenstvo povinno umožnit insolvenčnímu správci přístup na všechna místa, kde má společnost majetek, který náleží do majetkové podstaty.

3.4. Povinnosti členů představenstva akciové společnosti

Přestože výčet povinností, které jsou uvedeny v obchodním zákoníku, není kompletní, i tak zahrne většinu povinností, které musí členové představenstva dodržovat v průběhu výkonu funkce. Cílem této kapitoly rozhodně není vyjmenovat veškeré povinnosti, které jsou členům představenstva uloženy dle obchodního zákoníku. Jde pouze o to vyzdvihnout význam některých povinností, na které se klade zvláštní důraz.

3.4.1. Péče řádného hospodáře

Povinnost člena představenstva jednat s péčí řádného hospodáře byla zavedena 1. 1. 2001 zákonem č. 370/2000 Sb. Předchozí právní úprava nařizovala členům představenstva akciové společnosti vykonávat svoji funkci s náležitou péčí, oproti tomu statutární orgány ostatních obchodních společností byly s odkazem na ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ povinny vykonávat svoji činnost s péčí odbornou. Stejně tak § 567 ObchZ svěřuje mandatarům (tedy členům statutárního orgánu) povinnost vykonávat svou funkci s odbornou péčí. Tyto právní úpravy byly v minulosti velmi často zaměňovány a potýkaly se s mnoha nejasnostmi a nebylo jasné, zda zákonodárce použitím odlišných pojmů sleduje nějaký skrytý cíl, nebo se jedná pouze o nedůslednost. [7 str. 88] Rozlišování péče odborné a náležité vzbuzovalo v minulosti rozsáhlou diskusi, avšak dle mého názoru byla tomuto tématu věnována větší pozornost, než by si zasloužilo. Pokud se osoba, která nemá dostatečné odborné znalosti pro úspěšné vykonávání funkce člena představenstva v akciové společnosti, stane členem představenstva, mělo by být jeho povinností obstarat pro tyto případy kvalifikovaného odborníka na danou problematiku.

§ 194 odst. 5 obchodního zákoníku uvádí povinnost členů představenstva vykonávat svoji působnost s péčí řádného hospodáře. Zákonodárce však tento pojem v žádném ustanovení neobjasňuje.

Pod pojmem péče řádného hospodáře se skrývají znaky, které by měl mít člen představenstva nebo dozorčí rady akciové společnosti. Jsou to profesionalita při výkonu funkce, pečlivost, neustálý důraz na zájmy společnosti – tedy loajalita a v neposlední řadě také osobní výkon funkce s odbornou péčí. [4]

Další zdroje uvádí obdobnou formulaci pojmu jako výkon vědomé rozhodovací činnosti na základě dostatečných informací, v dobré víře, ve prospěch společnosti, bez preferování vlastních soukromých zájmů, opírající se o racionální základy, vykonávané odborně, po všech stránkách profesionálně. [3 str. 517]

Pojem péče řádného hospodáře představuje takovou úroveň péče, s jakou by odpovědný a svědomitý hospodář, vybaven potřebnými znalostmi a dovednostmi, pečoval o svůj vlastní majetek. [9]

Nalezení přesné míry odbornosti, kterou by člen představenstva (nebo dozorčí rady) měl splňovat, je v podstatě nereálné. Je třeba si uvědomit, že rozsah znalostí musí být brán s ohledem na konkrétní společnost, nikoliv na konkrétní osobu. Nemíjí tedy možné stanovit zvláštní minimální hranici pro úroveň odbornosti. Odborná péče vyžaduje specializaci na určitou oblast [12 str. 1351], proto nelze vyžadovat, aby byl člen představenstva odborníkem v oboru, kde společnost podniká. Nicméně určitou kvalifikaci, která by jej opravňovala k přijetí funkce člena představenstva, mít musí.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006 K přípustnosti delegovat činnosti patřící do působnosti představenstva, „*člen představenstva nemusí být vybaven odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, potřebnými pro výkon všech činností, jež spadají do působnosti představenstva. Taktéž platí, že tyto činnosti nemusí členové představenstva vykonávat vždy osobně, ale je zajistit i prostřednictvím třetích osob...*“

Péče řádného hospodáře by zároveň měla zahrnovat dovednost rozpoznat, pro které činnosti již nejsou členové představenstva dostatečně způsobilí, popř. kde jim schází potřebná kvalifikace. Pakliže tato situace nastane, měl by člen představenstva zajistit provedení činnosti odborníky s dostatečnou kvalifikací a důvěryhodností.

Pod pojem péče řádného hospodáře spadá dle usnesení nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp.zn 5 Tdo 1143/2005 také náležitá péče při správě majetku. „*Náležitá péče totiž nepochybně zahrnuje i péči o majetek akciové společnosti, a to nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná. Představenstvo není oprávněno postupovat zcela libovolně, ale mimo jiné musí prosazovat zájmy společnosti a rozhodovat zásadně v její prospěch...*“

3.4.2. Porušení péče řádného hospodáře

Při posuzování, zda člen představenstva porušil svou povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, je zásadním problémem to, že soud posuzuje jeho činnost zpětně. [8 str. 128] Zabývá se přitom obsahem takového rozhodnutí a musí rozhodnout, zda se člen představenstva zachoval v dané situaci přiměřeně povinnostem, které na něj byly kladeny. Soud by přitom měl rozlišovat mezi na jedné straně chybným rozhodnutím, které je způsobeno prostým nedostatkem štěstí v obchodu, a na druhé straně rozhodnutím, které představuje porušení povinnosti a může vést k odpovědnosti za škodu.

Obchodní zákoník v § 194 odst. 5 ve své druhé větě stanovuje, že je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní povinnosti (břemeno) o tom, že s touto péčí jednal, sám tento člen představenstva. Zákon tak velmi správně přenáší důkazní břemeno ze společnosti na člena představenstva. Je to velmi důležitý a logický prostředek ochrany společnosti před nekalým jednáním členů představenstva. Bez přenesení důkazního břemene na členy představenstva by neměli akcionáři, kteří by se chtěli domáhat náhrady škody vzniklé porušením povinností představenstvem, prakticky žádnou možnost získat v takovém sporu důkazy o porušení těchto povinností. Všechny tyto důkazy bývají zpravidla v držení právě představenstva a možnost získat je by velmi pravděpodobně záležela na snaze představenstva zpřístupnit akcionářům tyto důkazy. Ochota představenstva by však nejspíše byla velmi malá. [8]

Přestože judikatura k porušení povinnosti péče řádného hospodáře není rozsáhlá, můžeme najít příklady, které jsou ze současné rozhodovací praxe Nejvyššího soudu České Republiky vhodné pro uvedení.

K porušení péče řádného hospodáře bezdůvodným přisvojením si prostředků společnosti z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 22/2006 „*Jednatel je povinen vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, což znamená chovat se k majetku společnosti odpovědně a svědomitě stejným způsobem, jako by pečoval o svůj vlastní majetek, tj. aby jej vědomě nezmenšoval, nebo jej jinak neohrožoval. Jednatel nedostojí svým povinnostem vykonávat činnost jednatele s péčí řádného hospodáře, když si v rozporu se zájmy společnosti a mimo pravidla o vedení účetnictví odčerpá část prostředků pro své soukromé účely a uhradí pojistné na pojištění právní ochrany a havarijní pojištění na motorové vozidlo, které je výhradně jeho majetkem, nikoliv majetkem společnosti.*“

Dále rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 8. 2006 sp. zn. 5 Tdo 749/2006 že porušením povinnosti péče řádného hospodáře podle § 194 odst. 5 je jednání člena představenstva, který provedl nevýhodné obchody s akcemi ke škodě společnosti, ač mohl a měl znát jejich cenu. Obviněný namítal, že nemohl trestný čin spáchat, protože uzavřel smlouvu s obchodníkem s cennými papíry, jemuž důvěřoval. Podle zjištění soudu byla cena akcií na veřejném trhu hlediskem pro posouzení, zda obviněný jednal s dostatečnou péčí. Soud vyslovil názor, že: *„Informace o cenách akcií jsou veřejně přístupné a byly nepochybně dostatečně srozumitelné i pro obviněného. Protože orientace v těchto záležitostech je nezbytným předpokladem výkonu funkce předsedy představenstva, nemůže obstat obhajoba obviněného, že spoléhal na obchodníka s cennými papíry.“*

3.4.3. Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti aneb povinnost loajality

S pojmem péče řádného hospodáře bezesporu souvisí i povinnost člena představenstva dávat při rozhodování v představenstvu (ve všech oblastech působnosti) přednost zájmům společnosti před zájmy svými nebo ostatních osob jako například akcionářů, kteří je do představenstva zvolili. Někteří autoři tuto povinnost jednoznačně zahrnují do povinnosti péče řádného hospodáře. Z výše uvedeného členění (obecné členění povinností) je zřejmé, že se přikláním k oddělení těchto dvou povinností.

Ačkoliv tato povinnost není vyloženě upravena v žádném ustanovení obchodního zákoníku, patří bezpochyby do základních povinností členů statutárního orgánu a.s. Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti se dá pouze dovodit z § 66 odst. 2 v návaznosti na § 567 obchodního zákoníku. Jak již bylo zmíněno v předešlých kapitolách, vztah mezi členem představenstva a společností se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě. Mandatář (člen představenstva) je povinen vykonávat činnost, ke které se zavázal, podle pokynů mandanta (společnost) a v souladu s jeho zájmy, které mandatář zná.

3.4.4. Povinnost osobního výkonu funkce

Obchodní zákoník výslovně stanoví povinnost k osobnímu výkonu funkce v § 66 odst. 2. Ve stejném ustanovení se udává povinnost člena statutárního orgánu při zařizování záležitostí společnosti řídit se přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě. Zároveň z § 568 odst. 1 ObchZ vyplývá povinnost mandatáře zařídít záležitost osobně jen v případě, kdy to mandátní smlouva výslovně stanoví. Z tohoto můžeme snadno vydedukovat mylný závěr,

že je možné přenést na třetí osobu práva a povinnosti spojená se členem statutárního orgánu. Ale jak již bylo řečeno výše, z § 66 odst. 2 je patrné, že závazek k výkonu funkce je závazkem osobní povahy, který tímto stanovuje zásadní odchylku mandátní smlouvy uzavřené mezi společností a jejím statutárním orgánem či jeho členem od běžné mandátní smlouvy ve smyslu § 566 a násl. ObchZ.

3.4.5. Povinnost mlčenlivosti

Členové představenstva jsou při výkonu funkce povinni zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo způsobit škodu společnosti (§ 194 odst. 5 ObchZ). Za důvěrné informace, i když tento pojem není v obchodním zákoníku nijak definován, se nepochybně budou považovat všechny informace tvořící předmět obchodního tajemství podle § 17 ObchZ. [9 str. 720].

§ 17 obchodního zákoníku vymezuje obchodní tajemství jako veškeré skutečnosti (obchodní, výrobní, technické povahy), které souvisí s podnikem, mají alespoň potenciální hodnotu a nejsou běžně dostupné v obchodních kruzích. Přičemž má podnikatel zájem na jejím utajení, a proto také utajení dostatečným způsobem zajišťuje.

Pojem důvěrné informace by měl převyšovat pojem obchodní tajemství, protože nemusí jít nutně o informace obchodní, výrobní nebo technické, které by souvisely s podnikem. Naopak může jít o informaci, která se bude týkat jiného subjektu na trhu, nebo o informace, které společnost nijak nezabezpečuje. [7] Přesah obchodního tajemství demonstruje i fakt, že u důvěrných informací společnost nemusí zajišťovat jejich utajení.

Člen představenstva poruší povinnost mlčenlivosti v případě prozrazení důvěrné informace nebo skutečnosti, která může společnosti způsobit škodu, třetím osobám a to jakýmkoliv způsobem, veřejným i důvěrným sdělením.

3.4.6. Zákaz konkurence

Každý z členů představenstva je povinen dodržovat pravidla o nedovoleném konkurenčním jednání po dobu výkonu jeho funkce. Tato povinnost přímo vyplývá z obchodního zákoníku § 196, který jasně nařizuje, že člen představenstva nesmí

- podnikat v oboru stejném nebo obdobném oboru podnikání společnosti ani vstupovat se společností do obchodních vztahů,

- zprostředkovávat nebo obstarávat pro jiné osoby obchody společnosti,
- účastnit se na podnikání jiné společnosti jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání,
- vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem podnikání, ledaže jde o koncern,

pokud ze stanov nebo z usnesení valné hromady nevyplývají další omezení.

Rozsah zákazu konkurence mohou usnesení valné hromady nebo stanovy pouze věcně rozšířit, nemohou jej zúžit nebo vyloučit.

Cílem zákazu konkurence je ochránit společnost a její podnikání před osobami, které mají přístup k podrobným informacím a plánům. Tyto osoby by mohly využít své postavení k tomu, aby zvýhodnily buď sebe, nebo někoho jiného právě na úkor společnosti. [12] Zákaz konkurence se vztahuje jak na představenstvo, tak i na dozorčí radu a.s. Na akcionáře se tento zákaz nevztahuje.

3.4.7. Porušení zákazu konkurence

V případě porušení zákazu konkurence členem představenstva, je postih uveden v § 65 odst. 2 ObchZ. Samotné porušení zákazu konkurence není sankcionováno, ale je sankcionováno až tehdy, kdy z něho společnosti vznikne škoda, nebo osobě porušující zákaz konkurence vznikne prospěch z konkurenčního jednání. [12 str. 1520] Sankcí za takové porušení zákazu konkurence je nárok společnosti na vydání prospěchu z obchodu, při kterém došlo k porušení zákazu konkurence, nebo převedení tomu odpovídajících práv na společnost. Práva společnosti z porušení zákazu konkurence zanikají, nebyla-li uplatněna u člena představenstva do tří měsíců ode dne, kdy se společnost o porušení dověděla, nejpozději však uplynutím jednoho roku od jejich vzniku. Tím není dotčeno právo na náhradu škody. To se promlčuje až po čtyřech letech od doby, kdy se společnost dozvěděla o vzniku škody, nejpozději však do deseti let.

3.4.8. Konflikt zájmů

Opatření proti konfliktu zájmů je uvedeno v § 196a ObchZ. „*V případě kdy hodlá společnost s členem představenstva (nebo také členem dozorčí rady, prokuristou, nebo jinou osobou oprávněnou jednat za společnost, nebo s osobou blízkou některé z těchto osob) uzavřít smlouvu o úvěru, smlouvu o půjčce nebo smlouvu o zajištění závazků, případně pokud hodlá společnost převést na člena představenstva bezplatně majetek společnosti, musí mít k tomu předchozí souhlas valné hromady a pouze za podmínek obvyklých v obchodním styku.*“ Jinak je takový právní úkon neplatný. U smluv o úvěru, či půjčce, není podstatné, zda je akciová společnost věřitelem nebo dlužníkem. Naproti tomu smlouvy o zajištění závazků z těchto smluv se týká pouze tehdy, jestliže společnost úvěr či půjčku zajišťuje [9]. Valná hromada tímto způsobem chce zamezit takovému jednání představenstva, které by v žádném případě nevedlo ku prospěchu celé akciové společnosti.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1780/ 2008 se vyjádřil k účelu § 196a odst. 1 a 2 ObchZ, že ustanovení „*má zabránit osobám, jež mohou ovlivnit podmínky uzavření konkrétní smlouvy, aby z tohoto svého postavení osobně či prostřednictvím osob blízkých na úkor společnosti těžily.*“

Zákon (§ 196a odst. 3 ObchZ) popisuje i situaci, kdy společnost (nebo jí ovládaná osoba) nabývá majetek od některé z výše uvedených skupin (v našem případě člen představenstva) nebo naopak majetek za úplatu převádí, přičemž pokud by hodnota majetku přesahovala jednu desetinu základního kapitálu společnosti, musí být tato hodnota majetku stanovena na základě posudku znalce, který musí být jmenován soudem. Pokud dojde k nabytí majetku do tří let od vzniku společnosti, je nutné jej navíc schválit valnou hromadou.

3.4.9. Zákaz nekalé soutěže

Nekalá soutěž není v případě povinností představenstva zmiňována s takovou pravidelností, s jakou by se dalo čekat. Obchodní zákoník upravuje nekalou soutěž v § 44 odst. 1, který charakterizuje nekalou soutěž jako jednání v hospodářské soutěži, které je v rozporu s dobrými mravy soutěže a je způsobilé přivodit újmu soutěžitele či spotřebitele. Ve svém dalším odstavci dále vyjmenovává, co vše se rozumí pod pojmem nekalá soutěž. Z celkového výčtu nekalosoutěžního jednání se představenstva akciové společnosti budou týkat pouze dva body.

Prvním z nich je podplácení, upraveno v § 49 ObchZ. Tento termín byl, je a bude ve světě velmi často skloňován s každou významnější veřejnou či soukromou funkcí, nejinak je tomu i u představenstva akciové společnosti. Rozlišují se dva druhy podplácení, aktivní a pasivní. Aktivní podplácení je vysvětleno tak, že určitá osoba členu představenstva přímo či nepřímo nabídne, slíbí nebo poskytne jiný prospěch proto, aby pro sebe nebo pro jiného soutěžitele získal určitou výhodu od podpláceného člena představenstva, na kterou by za normálních okolností tato osoba neměla nárok. [9]

Pasivní podplácení je vzhledem k představenstvu a.s. daleko podstatnější. V tomto případě to je samotný člen představenstva, který si úplatek vyžádá s cílem poskytnout za to podplácujícímu určitou formu výhody.

Druhým bodem je porušování obchodního tajemství. Vymezení obchodního tajemství již bylo součástí podkapitoly o povinnosti mlčenlivosti člena představenstva. Pokud si porušení tohoto tajemství vztáhneme na člena představenstva a.s., je to jednání, kterým sám člen představenstva neoprávněně cizí osobě sdělí, zpřístupní nebo pro sebe či někoho jiného využije předmět obchodního tajemství, který může být použit v hospodářské soutěži. Zákon dále uvádí popsání možných způsobů toho, jak se mohl člen představenstva dovědět o obchodním tajemství (§ 51 odst. 2 ObchZ).

3.4.10. Porušení zákazu nekalé soutěže

Pokud nastane porušení zákazu nekalé soutěže u člena představenstva (§ 53 ObchZ), má společnost nárok domáhat se proti tomuto členu představenstva aby se takového jednání zdržel a odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, které může být poskytnuto i v penězích, a nahrazení vzniklé škody a vydání bezdůvodného obohacení. Společnost nemusí vybrat jednu z těchto možností, má nárok na všechny tyto sankce pro člena představenstva.

Zdržení se nekalosoutěžního jednání a odstranění závadného stavu, na které se uplatňuje žaloba, jsou preventivní povahy. Mají zabránit v pokračování šíření takového jednání. Přiměřené zadostiučinění je chápáno jako nástroj k odstranění újmy nemateriálního charakteru. Újmou nemateriálního charakteru, tedy tzv. nehmotnou újmou, může být například poškození dobré pověsti (tzv. goodwill), ztráta sebeúcty, jedinečnosti, rozlišovací způsobilosti (zejména v případě označení), prestiže z hlediska jeho solidnosti a poctivosti.

Vydání bezdůvodného obohacení je upraveno v občanském zákoníku § 451. Je to majetkový prospěch získaný bez právního důvodu nebo z neplatného právního důvodu.

3.5. Odpovědnost vůči společnosti

Základním předpokladem pro vznik právní odpovědnosti u členů představenstva, je porušení povinnosti (dané zákonem, nebo povinnosti smluvní) s následnou vzniklou škodou a příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody. Vznikem škody se rozumí ušlý zisk a majetková újma, která spočívá v redukci majetku oproti době, kdy škoda vznikla.

[7] Odpovědnost člena představenstva vychází ze závazkového vztahu mezi ním a společností. Důsledkem porušení povinností člena představenstva je vznik následujících sankcí.

3.5.1. Odvolání člena představenstva

Odvolání člena představenstva je jedním ze základních postihů, které se používají při porušení povinností. Tento postup je poměrně obvyklý a rozšířený, a také nejméně složitý. Sankční charakter často poněkud vymizí, protože příčinou odvolání z funkce nemusí být pouze porušení povinností, jelikož valná hromada může odvolat člena představenstva z funkce z jakéhokoliv důvodu. [7 str. 177] Výhodou tohoto postupu může být okamžitá účinnost, která dovoluje společnosti odvolat člena představenstva ihned po získání informace o porušení povinností a to s okamžitým výsledkem.

3.5.2. Neposkytnutí finančního plnění

Člen představenstva má ze zákona nárok na odměnu za výkon funkce, na kterou se nevztahuje žádná sankce stejně jako na ostatní nároková plnění, která jsou sjednána smluvně nebo ve vnitřních předpisech společnosti.

Toto ustanovení nalézá své uplatnění pouze u tzv. nenárokového plnění. Zde je důležité rozdělit si plnění na nárokové a nenárokové. Nárokovým plněním se rozumí plnění, na něž plyne nárok jak z právního hlediska (odměna za výkon funkce), tak i z vnitřního předpisu společnosti. Vnitřním předpisem společnosti se rozumí jakékoli předpisy, které jsou schváleny valnou hromadou (společenská smlouva, stanovy). Nenárokové plnění (např. tantiéma) je tedy takové plnění, na které neplyne nárok ze zákona, ani z vnitřních předpisů

společnosti. Je sjednáno buď ve smlouvě o výkonu funkce, nebo je odsouhlaseno valnou hromadou.

Nenárokové plnění (tantiéma, odstupné) je tedy společnost nucena neposkytnout v případě, kdy existuje příčinná souvislost mezi nepříznivými hospodářskými výsledky a jednáním člena představenstva.

Společnost je nucena neposkytnout nenárokové plnění, v případě, kdy člen představenstva svým výkonem ve funkci přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům společnosti nebo pokud člen představenstva zaviněně porušil právní povinnost v souvislosti s výkonem funkce. Pojem nepříznivý hospodářský výsledek se chápe jako zhoršení hospodářských výsledků společnosti, nikoliv pouze to, že hospodaření skončilo ztrátou. Pokud se ztráta snižuje oproti minulým letům, nerozumí se tímto nepříznivý hospodářský výsledek. Naopak pokud společnost dosáhne zisku, který je však výrazně nižší než v předešlých letech, jde o nepříznivý hospodářský výsledek. [10]

3.5.3. Smluvní pokuta

Ze samotného názvu této sankce je patrné, že je nutné, aby byla pokuta součástí smlouvy o výkonu funkce. Ve smlouvě musí být uvedena výše pokuty a konkrétní případy porušení povinností, na které se pokuta vztahuje. Při porušení určité povinnosti (na kterou se vztahuje smluvní pokuta) není možné se dožadovat jak náhrady škody, tak i smluvní pokuty. I když by způsobená škoda přesahovala smluvní pokutu, ani tehdy není možné se náhrady škody dovolávat. Na druhou stranu se obě strany mohou dohodnout na sjednání obého, tedy smluvní pokuty i náhrady škody.

Smluvní pokuta je často vkládána do konkurenčních doložek ve smlouvě o výkonu funkce. Člen představenstva se v takovém případě zavazuje zdržet se konkurenčního jednání vůči společnosti. Pokud tento závazek poruší, vzniká mu povinnost zaplatit společnosti smluvní pokutu.

3.5.4. Náhrada škody

Oproti smluvní pokutě má společnost na náhradu škody nárok, aniž by musela být upravena ve smlouvě o výkonu funkce. Požadavek náhrady škody je uveden v § 373 a násl. ObchZ, který vymezuje povinnost člena představenstva nahradit škodu způsobenou společností v případě, kdy porušil povinnosti vyplývající ze závazkového vztahu. Pakliže ale prokáže,

že porušení povinnosti bylo způsobeno okolnostmi vylučující zodpovědnost, člen představenstva za vzniklou škodu neodpovídá. Vyloučit odpovědnost se dá pouze za takové situace, kdy do určitého předpokládaného procesu zasáhne vnější okolnost, která se členem představenstva nedala předvídat a následně ji ani nemohl překlenout. [12]

§ 194 odst. 5 ObchZ řeší odpovědnost představenstva, kdy členové představenstva poruší zákonné povinnosti při výkonu funkce a způsobili tím škodu. Za tuto škodu odpovídají společně a nerozdílně. Pokud tedy poruší povinnosti například z pětičlenného představenstva dva členové, nevzniká tím odpovědnost náhrady škody všem členům, pouze těm dvěma členům, kteří tuto škodu zavinili. Společnou a nerozdílnou odpovědností za porušení povinností společnosti zákonodárce umožňuje společnosti požadovat plnění po kterémkoliv z viníků, a to po všech najednou nebo pouze po některém. Výběr tedy závisí pouze na společnosti, samozřejmostí je záměr vybrat si toho, který má možnosti uhradit škodu co nejdříve. Škoda je nahrazována v penězích nebo uvedením do předešlého stavu, pokud o to požádá poškozená strana a je to vůbec proveditelné (§ 378 ObchZ). Náhradu škody vymáhá od členů představenstva vždy dozorčí rada.

3.5.5. Pojištění odpovědnosti

Členové představenstva akciové společnosti, stejně jako jednatele společnosti s ručením omezeným, odpovídají celým svým majetkem za škodu, kterou společnosti způsobí porušením svých zákonných nebo smluvně převzatých povinností. Za škodu způsobenou při výkonu své činnosti třetím osobám podle zákona přímo neodpovídají. Třetím osobám za škodu jimi způsobenou odpovídá společnost.

Za současné ekonomické situace, která je často nazývána globální ekonomickou krizí, je více než kdy dříve důležité pro členy představenstva mít způsob, jakým by se dalo chránit svá práva před samotnou společností. Účinným prostředkem, jak minimalizovat vzniklé nebezpečí a ochránit členy představenstva, je pojištění odpovědnosti členů představenstva.

Do rozsahu pojistné ochrany většinou spadá náhrada škody v důsledku porušení povinnosti mlčenlivosti, porušení zákazu konkurence, zveřejnění mylné nebo nepravdivé informace, v jejímž důsledku dojde ke znehodnocení akcií společnosti, náklady na očištění dobrého jména, náklady na právní ochranu. Závisí na každé pojišťovací společnosti, co do rozsahu pojistného plnění zahrne.

4. Práva členů představenstva akciové společnosti

Práva představenstva, zejména pak jeho členů, jsou daleko méně rozsáhlé, než jejich povinnosti. Jako elementární můžeme označit ta práva, která jsou spjata s odměňováním členů představenstva. Je mnoho forem odměňování, mezi které patří právo na úhradu nákladů vynaložených v souvislosti s výkonem funkce, tantiémy, odstupné. Mezi poněkud jiný druh práva patří právo na úplné informace o společnosti, které jsou potřebné k řádnému výkonu funkce.

4.1. Odměňování členů představenstva

Jak již bylo zmíněno výše, hlavním právem členů představenstva je právo na odměnu za svou činnost ve statutárním orgánu. Toto právo je pro členy představenstva nejdůležitější. Odměňování členů představenstva vyplývá z ustanovení § 66 odst. 2 ObchZ, ve kterém se udává následující, *„vztah mezi společností a osobou, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu, se řídí přiměřeně ustanoveními o mandátní smlouvě, pokud ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo ze zákona nevyplývá jiné určení práv a povinností.“*

Pojem mandátní smlouva je vysvětlen v ObchZ § 566. Touto smlouvou se mandatář zavazuje, že pro mandanta na jeho účet zařídí za úplatu určitou obchodní záležitost uskutečněním právních úkonů jménem mandanta a mandant se zavazuje zaplatit mu za to úplatu. Z toho vyplývá, že výkon funkce ve statutárním orgánu akciové společnosti je ze zákona úplatný. Úplatnost je hlavním znakem mandátní smlouvy [9].

4.1.1. Odměny

Odměny členům statutárních orgánů mohou být tvořeny fixními a pohyblivými částmi. [8 str. 115] Fixní částí se rozumí odměna vyplácena měsíčně, která může fungovat jako náhrada za mzdu, kterou by člen statutárního orgánu dostával coby zaměstnanec společnosti v pracovním poměru. Pohyblivá neboli variabilní část odměny bývá zpravidla závislá na splnění předem stanovených cílů za stanovené období. Variabilní složka by měla záležet především na hospodářské úspěšnosti společnosti, která by tak měla motivovat členy představenstva k dosažení optimálních ekonomických výsledků. [8 str. 115] Logickým a dle

mého názoru ideálním řešením je kombinace obou složek, tedy pravidelná fixní odměna (měsíčně) s mimořádnou odměnou v proměnlivé výši.

4.1.2. Bezplatný výkon funkce

Existuje možnost bezplatně vykonávat funkci v představenstvu akciové společnosti, podmínkou však je, aby se účastníci dohodli ve smlouvě o výkonu funkce. Tato smlouva musí být dle § 66 odst. 2 ObchZ schválena valnou hromadou a mít písemnou formu. Pokud by si tedy například jedna či druhá smluvní strana stanovila bezplatnost výkonu funkce, nemělo by to žádný právní význam.[8] Bezplatný výkon funkce nemůže být stanoven ve vnitřních předpisech společnosti (stanovy, společenská smlouva). Bezplatnému výkonu funkce bývá často označován za „čestný“ výkon funkce.

4.1.3. Obvyklá odměna

Může nastat situace, kdy výše odměny není ve smlouvě stanovena. V takovém případě mandant (akciová společnost) je povinen vyplatit mandatáři (členu představenstva) odměnu obvyklou, která je v době uzavření smlouvy běžná za tento druh činnosti. Tak je uvedeno v § 571 odst. 1 ObchZ. Výše odměny může v tomto případě záviset na mnoha faktorech, jako jsou například velikost společnosti, předmět oboru podnikání, rozsah činnosti člena představenstva, počet členů v představenstvu, roční obrát společnosti.

4.1.4. Rozhodnutí valné hromady o odměňování

Ustanovení § 187 odst. 1 písm. g) obchodního zákoníku udává povinnost valné hromady rozhodovat o odměnách členů představenstva. V obchodním zákoníku ovšem není zmíněna povinnost valné hromady určit výši odměny. Stačí pouze určit jednoznačná pravidla, podle kterých se má výše odměny člena statutárního orgánu společnosti stanovit. [7 str. 167] Pokud tedy budou pravidla valnou hromadou jednoznačně nastavena, je možné přenést rozhodnutí o konkrétní výši odměny na jiné orgány společnosti.

Rozhodování o odměňování (ne o konkrétních odměnách) však připadá dle zákona valné hromadě. Žádný jiný orgán (včetně představenstva) tak o této otázce rozhodovat nesmí. Toto rozhodování nelze na nikoho přenést a to ani z vůle samotné valné hromady ani případnou změnou stanov společnosti.

Ke schvalování odměny člena statutárního orgánu, který je současně zaměstnancem dané společnosti bylo vydáno usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 986/2007 s následujícím zněním „*je-li statutárním orgánem zaměstnanec, určuje mu mzdu orgán, který ho do funkce jmenuje, nebo volí (nestanoví-li zvláštní předpis jinak). Oprávnění valné hromady určovat mzdu vedoucímu zaměstnanci, který je současně statutárním orgánem, v sobě zahrnuje jak určování zvýšení mzdy, tak i rozhodování o jejím snížení.*“

4.2. Náklady vynaložené při výkonu funkce člena představenstva

Obchodní zákoník § 572 jasně udává povinnost mandanta (společnosti) uhradit mandatáři (člen statutárního orgánu) náklady, které vznikly při plnění svého závazku. Při plnění mandátní smlouvy jedná mandatář v zastoupení a na účet mandanta. Proto má vedle nároku na úplatu také nárok na náhradu nákladů, jestliže ze smlouvy nebo z povahy věci nevyplývá, že jsou buď všechny, nebo alespoň některé z nich zahrnuty v odměně. [9] Mezi tyto náklady se řadí především náklady na telefon, cestovní náklady, uhrazené správní či soudní poplatky, poštovné a jiné. Za předpokladu, že tyto náklady byly vynaloženy v souvislosti s výkonem funkce.

4.3. Tantiémy

Pojem tantiéma vyjadřuje takovou část zisku určeného k rozdělení, kterou může valná hromada akciové společnosti rozdělit mezi členy představenstva a členy dozorčí rady (§ 178 odst. 3).

Zásadní rozdíl mezi tantiémou a odměnou spočívá v tom, že na odměnu mají členové představenstva právní nárok, kdežto tantiémy valná hromada a.s. není povinna vyplácet vůbec. Naopak podobnost tantiém s odměnami členů statutárního orgánu je v případě stanovení jejich výše. I zde také platí, že společnost může rozhodnout o výši tantiémy jednotlivých členů představenstva, nebo stanovit pravidla, podle kterých se bude o tantiémách rozhodovat. Z obchodního zákoníku nelze jednoznačně dovodit, zda má valná hromada rozhodovat pouze o celkové částce, která bude rozdělena mezi oba orgány, nebo zda má rozhodovat o výši tantiémy pro jednotlivé členy dozorčí rady a představenstva zvlášť. [9]

V obchodní praxi je běžný systém, kdy valná hromada určí celkovou sumu pro dozorčí radu a představenstvo akciové společnosti. Přičemž jedna polovina bude náležet představenstvu a

druhá polovina akciové společnosti. [5] Následně tyto orgány rozhodnou, jakým způsobem se suma rozdělí mezi jednotlivé členy těchto orgánů. Toto je velmi efektivní způsob, při kterém valná hromada prakticky ponechá složité rozhodování o této problematice na uvážení představenstva a dozorčí rady akciové společnosti. Jiný zdroj uvádí, že tuto problematiku musí vyřešit stanovy společnosti tím, že určí pravidla, podle kterých se celková částka rozdělí mezi členy orgánů. [9 str. 552]

4.3.1. Podmínky pro vyplacení tantiém

Aby tantiéma mohla být vyplacena, musí být splněno několik důležitých podmínek.

Jednou z nejdůležitějších podmínek je kladný výsledek hospodaření, tedy dosažení zisku společnosti. Zisk, nebo alespoň jeho část, musí být schválený k rozdělení valnou hromadou (§ 178 odst. 3 ObchZ).

Pokud se tedy tantiémy vyplácejí z výsledku hospodaření společnosti, musí být schválena roční účetní závěrka valnou hromadou. Proto není možné schvalovat vyplacení tantiém na dobu delší než jeden rok. Je ale možné nastavení pravidel valnou hromadou, podle kterých se bude vyplacení řídit.

Další podmínka je upravena v obchodním zákoníku § 178 odst. 2 v návaznosti na § 178 odst. 5. Společnost může rozdělit zisk a vyplácet tantiému pouze tam, kde je vlastní kapitál společnosti (po odečtení povinných dotací ve prospěch rezervních fondů) vyšší než její základní kapitál a pokud ani po výplatách dividendy, tantiémy a případných podílů zaměstnanců na zisku tento vlastní kapitál pod výši základního kapitálu neklesne.

Poslední podmínkou je již jednou zmiňované rozhodnutí valné hromady o vyplacení tantiém. Rozhodnutí o tom, zda budou tantiémy za kalendářní rok vyplaceny a jaká bude jejich výše, je plně v kompetenci nejvyššího orgánu akciové společnosti.

4.4. Odstupné

Odstupné je v praxi často nazýváno „zlatým padákem“. Odstupným se rozumí speciální plnění, k němuž se zavazují společnosti, že členu představenstva vyplatí určitou částku, pro případ, že bude odvolán z funkce.[5]

Nárok na odstupné pro členy statutárních orgánů neplyne z žádného právního předpisu, proto je součástí nenárokového plnění společnosti (společně např. s poskytováním

služebního automobilu, sjednání různých druhů pojištění). Odstupné může být sjednáno ve smlouvě o výkonu funkce nebo jako dohoda o odstupném, obě možnosti však patří do nepojmenovaných smluvních typů, dle § 269 odst. 2 ObchZ. Vzhledem k uvedeným skutečnostem je tedy zcela na smluvních stranách, jak tuto dohodu pojmu, jakou formu odstupného zvolí. Nejčastější bývá forma jednorázového vyplacení peněžité částky. V úvahu připadá také opakované vyplácení určité částky po stanovenou dobu. [19] Dle § 187 odst. 1 písm. g) valná hromada schvaluje odměňování členů představenstva, toto pravidlo platí i na případy převzetí závazku společnosti vyplatit členům představenstva určitou finanční částku při ukončení jejich funkce. [5 str. 256] Proto musí schválit i výši odstupného, které má člen představenstva obdržet. Samozřejmě pokud je výše odstupného sjednána již ve smlouvě o výkonu funkce, není souhlas valné hromady potřeba.

Při sjednávání doložek o odstupném ve smlouvě o výkonu funkce má význam hledisko dobrých mravů a poctivého obchodního styku, jelikož není možné přiznat nárok na podobné plnění někomu, kdo byl z funkce odvolán pro neplnění vlastních povinností. [5 str. 257] V obchodním zákoníku je také zařazen pojem odstupné (§ 355 ObchZ), avšak pojetí odstupného v zákoně má jiný význam, než odstupné člena představenstva společnosti. V daném zákoně je možné zahrnout do smlouvy klauzuli, že kterákoli strana je oprávněna smlouvu zrušit tím, že zaplatí určitou částku jako odstupné. Tato právní úprava by však pro společnost neměla žádný smysl. Valná hromada má možnost odvolat člena představenstva kdykoliv a z jakéhokoliv důvodu a nemusí přitom poskytovat určitou částku za zrušení vztahu.

Odstupné funguje jako kompenzace členům představenstva, kteří mohou být společností ze zákona odvoláni kdykoliv a z jakéhokoliv důvodu usnesením valné hromady, aniž by jim zákon garantoval nárok na finanční částku. Akcionáře však může výše odstupného odradit od rozhodnutí o odvolání člena představenstva. [19]

4.4.1. Finanční kompenzace za dodržení zákazu konkurence

Člen představenstva může pobírat od společnosti peněžité plnění i po smluvním ukončení vztahu mezi členem a společností. Tento případ nastává tehdy, kdy se obě strany dohodnou na tzv. konkurenční doložce, která by měla být obsažena ve smlouvě o výkonu funkce člena představenstva. Konkurenční doložkou se člen představenstva zavazuje zdržet se během vymezené časové doby po skončení výkonu funkce konkurenční činnosti vůči společnosti. Společnost se zavazuje vyplatit mu za dodržení daného závazku finanční kompenzaci.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 1. 2002, sp. zn 29 Odo 464/2001 se vyjádřil k „rozšíření zákazu konkurence dohodou všech společníků tak, že bude vůči nim působit i poté, co jejich účast ve společnosti skončí, není v rozporu se zákonem ani se zásadami, na kterých spočívá obchodní zákoník...“

Jelikož se jedná o nenárokové plnění, které je sjednáno ve smlouvě o výkonu funkce, vzniká společnosti právo na odmítnutí vyplatit konkurenční doložku v takovém případě, kdy člen představenstva poruší svůj závazek.

4.5. Právo na informace

Jestliže členové statutárního orgánu chtějí svoji funkci vykonávat důkladně, tj. s péčí řádného hospodáře, je nezbytné, aby měli dostatečné množství informací, které jsou základním stavebním kamenem pro úspěšné a odpovědné vykonávání své funkce. Dostatek informací by měl být především zajištěn aktivní spoluprací mezi všemi třemi orgány akciové společnosti, tj. představenstvem, dozorčí radou a valnou hromadou. [7]

§ 66 odst. 2 obchodního zákoníku odkazuje na přiměřené užití mandátní smlouvy v návaznosti na povinnosti obou smluvních stran (mandant, mandatář) v § 568 odst. 2 ObchZ. Zde je uvedena povinnost mandanta (společnosti) předat včas věci a informace mandatáři (představenstvu, popř. jeho členu), které jsou nutné k zařízení záležitosti.

Představenstvo akciové společnosti má zpravidla nejvíce informací, které se týkají společnosti a jejího běhu. Představenstvo tedy čerpá většinu informací ze své vlastní aktivity a působení. Ani tyto informace však nemusí být zcela dostačující, proto musí představenstvo požádat o poskytnutí informací valnou hromadu a dozorčí radu. [7]

V souvislosti s právem na informace souvisí také účast člena představenstva na zasedání valné hromady akciové společnosti. Představenstvo akciové společnosti má povinnost účastnit se zasedání valné hromady (§ 180 odst. 1, 3 a 4 ObchZ), z důvodu zodpovězení případných dotazů ze strany akcionářů týkajících se chodu společnosti. Zároveň má člen představenstva právo odmítnout poskytnout informaci (samozřejmě po pečlivém podnikatelském uvážení), která by mohla společnosti způsobit újmu, nebo je předmětem obchodního tajemství nebo jde o utajovanou informaci anebo jde o vnitřní informaci dle zvláštního předpisu.

5. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Obchodní zákoník během příštích let úplně zanikne a jeho místo zčásti nahradí zákon o obchodních společnostech a družstvech. Obchodní závazkové právo bude obsaženo v novém občanském zákoníku. Účinnost zákona je stejně jako u nového občanského zákoníku stanovena na 1. leden 2014.

Tento zákon neopakuje pravidla obsažená v návrhu občanského zákoníku ani nenabízí jinou variantu řešení pro těžké subjekty, pouze občanský zákoník doplňuje a modifikuje. [18]

V důsledku toho se mění také právní úprava akciové společnosti, ačkoliv obecně se dá říci, že návrh právní úpravy akciové společnosti do značné míry vychází ze stávající koncepce a regulace akciové společnosti ve smyslu zákona č. 513/ 1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Žádné revoluční změny tedy zákon neobsahuje. Změny se nicméně budou týkat v menším či větším rozsahu také akcií, složení základního kapitálu, založení společnosti a práv akcionářů společnosti. Poměrně důležitá změna se ale týká dozorčí rady, která již nadále nebude mít zástupce z řad zaměstnanců v dozorčí radě. [13]

Představenstvo akciové společnosti je také součástí navrhovaných změn právní úpravy, které se budou týkat především stanovení řídicí vnitřní struktury společnosti, povinností, smlouvy o výkonu funkce...

5.1. Změny týkající se představenstva akciové společnosti

Nová právní úprava se zásadně dotkne především systému řízení vnitřní struktury. Budoucí podnikatelé si tak budou moci zvolit mezi jednoúrovňovou a dvojúrovňovou strukturou řízení vnitřní struktury. Dvojúrovňový systém (dualistický) je používán ve stávající úpravě. Obsahuje dva orgány, které společnost musí tvořit, jsou to dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti. Přičemž návrh zákona umožňuje, aby stanovy akciové společnosti určily, že společnost má pouze jednoho člena představenstva a jednoho člena dozorčí rady. Jednoúrovňový (monistický) model umožňuje existenci jednoho korporálního orgánu, kterým je správní rada. V tomto systému se nepočítá s existencí dozorčí rady, protože funkce řízení i dozoru jsou spojeny do jednoho orgánu, který se může jmenovat různě. Správní rada může mít jednoho člena. Odborná literatura udává, že řízení takové

společnosti bývá zpravidla méně nákladné, což je výhodou zejména pro začínající podnikatele. [13]

Povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře zůstává i nadále, avšak návrh občanského zákoníku ji vymezuje jako povinnost vykonávat funkci s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Nedbale jedná ten, kdo není takovéto péče schopen, i když to musel zjistit při přijetí nebo při výkonu funkce. Péčí řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace.

Zákon o obchodních korporacích přináší velmi důležitou změnu týkající se smlouvy o výkonu funkce. Právní úprava přichází s pravidlem zásadní bezplatnosti, výkonu funkce člena představenstva. Pokud není odměňování ve smlouvě stanoveno, platí, že výkon funkce je bezplatný. Avšak bude-li smlouva o výkonu funkce obsahovat ustanovení o odměňování, ale valná hromada smlouvu neschválí, bezplatnost funkce zaniká a odměna se určí jako odměna obvyklá v době uzavření smlouvy.

Pokud se akciová společnost dostane do úpadku, bude mít insolvenční správce oprávnění, a to až dva roky nazpět, požadovat po členech orgánů společnosti vrácení veškerého prospěchu (tj. odměn) získaného na základě smlouvy o výkonu funkce, a to v takovém případě, kdy věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokládatelné. Tuto potenciální hrozbu lze považovat za účinný motivační prvek pro reprezentanty obchodních společností, který by je měl vest k velmi obezřetným rozhodnutím, která v rámci svého obchodního vedení budou činit.

Nový zákon popisuje i situaci, kdy je člen představenstva vyloučen z výkonu funkce. V průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud i bez návrhu rozhodne, že člen představenstva upadnuvší akciové společnosti, který byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm, nesmí po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení.

Insolvenční soud může rozhodnout o vyloučení člena představenstva z výkonu funkce z několika důvodů. Prvním z nich je zjištění v průběhu insolvenčního řízení, že výkon funkce člena představenstva s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vedl k úpadku obchodní

korporace. Dalším důvodem je zřejmé přispění člena představenstva svým jednáním ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů. V posledním případě může soud i bez návrhu rozhodnout o vyloučení, pokud vyjde najevo, že člen představenstva opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, a to v posledních 3 letech.

V § 196a odst. 3 ObchZ, které se týká opatření proti konfliktu zájmů, dochází k osobnímu, časovému, ale i věcnému omezení tohoto ustanovení. Text současného ustanovení obchodního zákoníku zní *„jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabyvá majetek od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3. Jestliže k nabytí dochází do 3 let od vzniku společnosti, musí je schválit valná hromada.“*

Osobním omezením je zúžení okruhu osob, na které ustanovení dopadá. Omezení převodu majetku na základně posudku znalce se bude týkat již jen zakladatele společnosti a akcionáře společnosti. Časovým omezením se rozumí zkrácení ze tří let na dva roky, kdy musí valná hromada schválit nabytí majetku. Věcné omezení se vztahuje na případy, kdy akcionář, respektive nabyvatel na společnost převádí majetek, jehož hodnota převyšuje 10% upsaného základního kapitálu, nikoliv na případy, kdy akcionář nebo zakladatel od společnosti majetek v této hodnotě nabývá. [13]

Závěr

Bakalářská práce sumarizuje v jednom uceleném materiálu pohled na statutární orgán akciové společnosti se zaměřením na rozbor práv a povinností jak jednotlivých členů představenstva, tak i představenstva jako kolektivního orgánu zastupujícího akciovou společnost.

Při své práci jsem vycházel zejména z ustanovení platného obchodního zákoníku, který vymezuje práva a povinnosti členů představenstva, ale také z komentářů zabývajících se danou problematikou. V některých případech bylo využito vydaných rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR týkajících se této problematiky.

V první části mé práce jsem se zaměřil na vymezení akciové společnosti, tak jak je ukotvena v obchodním zákoníku, a na pojmy, které se týkají vzniku společnosti. V této části byly vyjádřeny i klady a záporny, které jsou spojeny s akciovou společností.

Významná část byla věnována statutárnímu orgánu a.s. – představenstvu. Byl popsán způsob volby představenstva, vymezení, kdo může vykonávat dle zákona funkce členů představenstva a následně způsoby zániku funkce člena představenstva. Je vhodné, aby mezi členem představenstva a akciovou společností byla uzavřena smlouva o výkonu funkce člena představenstva, čímž je vytvořen základní předpoklad pro případné řešení sporu. Zvláštní pozornost byla tedy v práci věnována podrobnému rozebrání problematiky uzavírání těchto smluv. Následně jsem se zaměřil na vztah představenstva k ostatním orgánům a managementu společnosti.

Nejobsáhlejší částí práce je vymezení působnosti představenstva a následný podrobný rozbor nejvýznamnějších povinností statutárního orgánu a jeho členů. Působnost člena představenstva se skládá především z obchodního vedení společnosti a jednání jménem společnosti. Výčet povinností by mohl sloužit potenciálním členům představenstva, ale rovněž i akcionářům, jako základní přehled o práci a odpovědnosti, která bezprostředně souvisí s výkonem jejich funkce. Mezi základní povinnosti členů představenstva patří vykonávání funkce s péčí řádného hospodáře, povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti, povinnost k osobnímu výkonu funkce, povinnost mlčenlivosti.

Následně jsou v práci rozebrány povinnosti, které má statutární orgán, jako kolektiv. Mezi tyto patří zejména povinnost zvolit předsedu představenstva, pořizovat o průběhu zasedání představenstva zápis, informační povinnost, rozhodování o nakládání s rezervním fondem,

povinnost svolat či odvolat valnou hromadu, zajištění zápisu z valné hromady, schválení roční závěrky a předložení návrhu na rozdělení zisku, promítání příslušných změn do obchodního rejstříku. V práci byly dále popsány povinnosti zákazu konkurence, konfliktu zájmu a nekalé soutěže. Představenstvo má také velkou část povinností obsaženou v insolvenčním zákonu.

S výčtem povinností členů představenstva je nutné se vždy předem seznámit, neboť tíha odpovědnosti při výkonu této funkce je značně vysoká. Z tohoto důvodu byla věnována pozornost popisu vzniku případných postihů při neplnění jejich povinností. Důležitou skutečností, která by mohla částečně snížit riziko odpovědnosti při výkonu této funkce je možnost sjednání pojištění členů představenstva pro případ odpovědnosti za škodu. Náklady na pojištění nejsou jistě zanedbatelnou částkou, avšak vlastní pojištění může značně snížit případnou uplatněnou náhradu škody vůči členovi představenstva. Při sjednávání pojištění je však nutné vybrat takovou pojišťovnu, která kryje co největší počet rizik.

Dále byla v práci popsána značně diskutovaná oblast základních práv členů představenstva, a to odměňování. Postupně byly rozebrány jednotlivé formy odměňování členů představenstva, s tím jaké výhody a jistoty ta která forma přináší pro členy představenstva. Byla objasněna problematika, za jakých okolností může docházet k bezplatnému výkonu funkce a naopak, kdy odměna není stanovena ve smlouvě a je nutno použít institutu „odměny obvyklé.“ Společnost může rovněž členům představenstva poskytovat tantiému a je-li sjednána smlouva o výkonu funkce, může rovněž hradit náklady vynaložené při výkonu funkce člena představenstva. Sjednáno může být i odstupné či případná kompenzace za dodržení zákazu konkurence.

Poslední kapitola této práce byla věnována důležitým změnám, ke kterým dochází v rámci rekodifikace obchodního zákoníku. Byly popsány změny, které se týkají jak akciové společnosti jako celku, tak především samotného představenstva.

Seznam literatury

1. ČERNÁ, Stanislava. Obchodní právo. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2006, 360 s. ISBN 80-735-7164-1.
2. DĚDIČ, Jan et al. Akciové společnosti. 6. přepracované vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, 944 s. ISBN 979-80-7179-587-2.
3. DVOŘÁK, Tomáš. Akciová společnost a Evropská společnost. 2., aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 747 s. ISBN 978-80-7357-430-7.
4. ELIÁŠ, Karel et al. *Kurs obchodního práva: Právnícké osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, 617 s. ISBN 80-70179-391-4.
5. ELIÁŠ, Karel. *Akciová společnost: Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě*. 1.vyd. Praha: Linde, 2000, 433 s. ISBN 80-720-1232-0.
6. KŘÍŽ, Radim. *Dozorčí rada a představenstvo akciové společnosti v praxi a teorii*. Vyd. 1. Praha: CODEX Bohemia, 1999, 255 s. ISBN 80-859-6348-5.
7. RADA, Ivan. Jednatelé s.r.o., představenstvo a.s.: 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2004, 199 s. Právnícké osoby. ISBN 80-86131-55-6.
8. ŘEHÁČEK, Oldřich. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2010, 199 s. ISBN 978-80-7400-346-2.
9. ŠTENGLOVA, Ivana et al. Obchodní zákoník: Komentář. 11. vyd. Praha: Beck, 2006, 1528 s. ISBN 80-717-9487-2.
10. DĚDIČ, Jan et al. *Obchodní zákoník: komentář*. Díl I., 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s. ISBN 80-727-3071-1.
11. DĚDIČ, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Vyd. 1. Praha: Linde, 2010, 990 s. ISBN 978-807-2017-812.
12. DĚDIČ, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem 2. díl*. Praha: Linde, 2010, 990 s. ISBN 978-807-2017-812.
13. LASÁK, Jan. Akciová společnost na prahu rekodifikace: základní novinky. Obchodněprávní revue. 2012, č. 2, s. 46 - 51. ISSN 1213-5313.

14. ZÁDĚRA, F. Některé aspekty právní úpravy vztahu statutárního orgánu k obchodní společnosti a smlouva o výkonu funkce. Právní rádce. Praha: Economia a.s., 2011, č. 8, s. 17 - 21. ISSN 1210-4817.
15. ŘEHÁČEK, Oldřich. Zabezpečování obchodního vedení akciové společnosti a jednání za tuto společnost po novele obchodního zákoníku. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck, 2012, č. 6, s. 213 - 215. ISSN 1210-6410.
16. KUČERA, Boris. Upozornění na některé změny v zákonech účinné od 1.1.2012. [online]. 2012 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.spcr.cz/legislativa/upozorneni-na-nektere-zmeny-v-zakonech-ucinne-od-1-1-2012>
17. ŽIŽLAVSKÝ, Michal. Odpovědnost manažerů za opožděné podání insolvenčního návrhu po 1. lednu 2012. [online]. 2011 [cit. 2012-04-25]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/odpovednost-manazeru-za-opozdene-podani-insolvenčního-navrhu-po-1-lednu-2012-78975.html>
18. Nový občanský zákoník [online]. 2011 [cit. 2012-04-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/zakon-o-obchodnich-korporacich/obecna-vychodiska-navrhu-obchodního-zakoniku.html>
19. MÁDR, Vojtěch. Odměny členů představenstva. Brno, 2009. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.

Právní předpisy

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 217/2009 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Použitá judikatura

rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4028/2009
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 569/2002
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 10. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1208/2005
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 665/2006
usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28.2. 2000 sp.zn. 7 Cmo 55/99
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 4. 2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 22/2006
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 8. 2006 sp. zn. 5 Tdo 749/2006
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp, zn. 29 Cdo 1780/ 2008
usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 986/2007
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 1. 2002, sp. zn 29 Odo 464/2001

Seznam zkratek

a.s.	akciová společnost
č.	číslo
ES	evropské společenství
ObchZ	Obchodní zákoník
odst.	odstavec
OSŘ	občanský soudní řád
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
ÚčZ.	zákon o účetnictví
zn.	značka

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou diplomovou (bakalářskou) práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové (bakalářské) práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11. 5. 2012

.....

Václav Outrata